

Tudományos gyűjtemény

Bd.: 14. 1830, K. 7 - 12

Pesten 1830

Var. 679 u-14,7/12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10136096-4

É r t e k e z é s e k.

I.

J Á S Z O K.

II. Értekezés. A' Jászokról, mint Toxotákról, Iónokról, Pannonokról, Pelasgusokról, Paeonokról és Hellenekről.

(Folytatás.)

47. §.

Legrégiebb Iónesek, az az: Iászok a' régi Kutfókben a' Palaestinai Iónok, az az: Iászok, kik egyéb heleken kívül a' Palaestinai Ióne, az az: Iász, másképen Gáza Városban laktak a' Syriai Iónium, vagy is Amoraem Tenger mellett. Ez a' Gáza, tudniillik, már Móses Könyveiben (Genes. X, 19. Deuter. I, 23.) emlittetik, tsakhogy a' Sidó Szent Írásban nem visel Gáza, hanem אַזַּח az az: Azzah, mások szerint Aza és Hazza, nevet. Azonban fönmaradott Görög Fölírásu Pénzein és minden egyéb Íróktól (a' Syrusokat kivéve) Gáza néven hivatik, 's különösen Pénzein tzélozás vagyon Ióne nevére is. *) Figyelemre méltó az Gázára nézve, hogy, valamint a' Moldva Országi Jassi Város Forum-Philistinorum, Forum-Iazygum, Jassky-Targ és Jász-Vásár néven hivatott 's hivatik, úgy Gázát is Palae-

*) Josephi Eckhel, Doctrina Numorum Veterum. Vindobonae, 1794. 4to Parte I. Vol. III. pag. 448—454.

stinában vagy magát, vagy pedig egy hozzá igen közel fekvő helét a' Jerusálemi Talmud Forum - Gazae név alatt említi. *) Gáza Lakosai Jósue Könyvében a' Sidó Kutfőben □□□□

az az: Azzim, a' LXX. Tolmátsoknál pedig és a' Vulgátában, nem különben Flávius Jósefnél és Sozomenusnál Gazaeus néven hivatnak, tehát épen úgy, mint Strábó a' fölebb mondatok szerint (20. §.) Palaestinának Gazaeus Nemzetét nevezi. **) A' Gázai Borokat magasztalják Sidonius Apollináris, Isidorus, Corippus, Fortunátus, Turi Gergel és Abulfeda ***); valamely híres Jász Edényeket, melyek Gázában készítették, emleget Stephanus Byzantinus, ki egyszer'smind azt is beszéli, a' miről már fölebb (19. §.) szó volt, hogy benne a' Kretai Jupiter tiszteltetett. Így ír, tudniillik, Stephanus Byzantinus, nem lévén ment néhány Görög találmányu Regéktől, Gázáról: „Γάζα, πόλις Φοινίκης, νῦν δὲ Παλαιστίνης, πρὸ τῆς Αἰγύπτου. ἐκλήθη καὶ Ἀζα καὶ μέχρι νῦν Σύροι Ἀζαν αὐτὴν καλεῖσιν, ἀπὸ Ἀζονος τῆς παιδὸς Ἡρακλέους· μυθολογοῦσι δὲ τινες ἀπὸ Διὸς κτισθῆναι, καὶ ἐν αὐτῇ ἀπολιπεῖν τὴν ἰδίαν Γάζαν, ἕτω τῶν Περσῶν τὰ χρήματα καλέντων. ἐκλήθη δὲ καὶ Ἰώνη, ἐκ τῆς Ἰῶς, προσπλευσάσης, καὶ μει-

*) Joannis Lightfooti, Opera Omnia Roterodami, 1686. fol. Tomo II. pag. 179. In Avodah Zarah fol. 39, 4.

**) Iosue XIII, 3. — — Flauii Josephi, Opera. Amstelædami, 1726. fol. Tomo I. pag. 670. Antiquit. Iud. Libro XIII. cap. 13. Nro 3. — — Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores. Augustæ Taurinorum, 1746. fol. Tomo II. pag. 245. Libro VI. cap. 32.

***) Jacobi Sirmondi, Opera Varia. Venetiis, 1728. fol. Tomo I. col. 769—770. In Sidonii Apollinaris Carmine XVII. v. 15. cf. notam sub e.) — — Hadriani Relandi, Palaestina. Norimbergæ, 1716. 4to p. 582.

νάσης αὐτῆς ἐκεῖ, ἐκλήθη δὲ καὶ Μινῶα, ὅτι Μίνως
 σὺν τοῖς ἀδελφοῖς Ἀιακῶ καὶ Ῥαδάμανθει ἰῶν, ἐξ
 αὐτοῦ ταύτην ἐκάλεσεν. ἔνθεν καὶ τὸ τῆς Κρηταίης
 Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλεν
 Μαρνάν, ἐρμηνευόμενον Κρηταγενῆ. τὰς παρθένους γὰρ
 ἔτιω Κρηῆτες προσαγορεύουσι, Μαρνάν. ὁ πολίτης,
 Γαζαῖος. λέγονται καὶ Γαζηνοὶ παραλόγως, ὡς
 Πανσανίας. λέγονται καὶ Γαζῖται παρὰ τοῖς
 ἑγχωρίοις. καὶ οἱ κέραμοι λέγονται Γαζῖται.
 καὶ ἔστιν ὅμοιον τῷ Ἀιγινῆται, καὶ Ἀιγιναῖοι
 κατὰ τὴν διαφορὰν, ἐναντιμένων δὲ τῶν τύπων. οἱ
 μὲν γὰρ πολῖται Ἀιγινῆται, καὶ Γαζαῖοι. οἱ δὲ
 κέραμοι, Γαζῖται καὶ Ἀιγιναῖοι. εἰσὶ καὶ διὰ τῆς ἡ
 ἔθνος Γαλατῶν χρυσοφορῶν, ὡς Ἐυφορίων. λέγονται
 καὶ διὰ τῆς α Γαζάται, ὡς Πολυῖστωρ. ἔστι καὶ
 Γάζα τείχισμα Θράκης." Az az: „G á z a, V á
 rosa Phoenitziának, most pedig Palaestiná
 nak, Aegyptus előtt. Hivatott Az á n a k is:
 És mai napig a' Syrusok Az á n a k nevezik
 őtet, Azontól Herkules fiától: Mesélik pedig
 nekik, hogy Jupitertől építettett, és ő benne
 hagyta tulajdon G á z á j á t (Kintsét), így
 nevezik a' Persák a' Pénzt. Hivatott pedig
 I ó n é n a k is, I ó t ó l, a' ki oda hajózott es
 ott maradott. Hivatott pedig Minoának is,
 mivel Minos, Testvéreivel Aeakussal és Rha
 damantussal oda menvén, azt magától ne
 vezte. Innét a' Kretai Jupiter tisztelete is ná
 luk lenni (mondatik), kit is, a' mint mi szó
 lunk, hívtak Marnának, a' melly magyaráz
 tatik Kretából eredettnek, mert a' Szüzeket
 így nevezik a' Kretaiak: Marnán. A' Polgár
 G a z a e u s. Mondatnak G a z e n u s o k n a k
 is ok nélkül, mint Pausaniás. Mondatnak
 G á z i t á k n a k is a' lakosoktól. Az E d é n y e k
 is mondatnak G á z i t á k n a k. És hasonló
 Aeginetákhoz és Aeginaeusokhoz különbözés

által, ellenkezően pedig a' formák, mert a' Polgárok ugyan Aegeneták és Gázaeusok. Az Edények pedig Gáziták és Aeginaeusok. És η-tával (írva) Nemzetségük a' Galatáknak (Gallusoknak) aranyt hordozván, mint Euphorion mondja. Mondatnak α-val is (írva) Gazátáknak, mint Polyhistor (mondja). Vagyon Gáza is Erössége Thrakiának" *) Volt Gázában, Flávius Jósef tanutétele szerint, Apollónak, az az: Iánusnak is Temploma. **) Marcus Diáconus Szent Porphyrius Gázai Püspök Életében, Venusnak egy márvány oltáron állott márvány szobrán kívül, a' Gázai Templomoknak számukat Nyoltzra határozza, mellyek közül egyet a' Napnak, egyet Venusnak, egyet Apollónak, egyet Proserpinának, egyet Hekatének, az az: Diánának, egyet Junónak, egyet a' Város Szerentséjének, egyet, a' mindeneknél fölségesbet, Marnionnak, az az: a' Kretai eredetü Jupiternek tulajdonit. ***) Fön maradott két lón, az az: Iász, vagy Gyász Idő Számlálás (Aera) emlekezete is a' Palaestina i Gázaiaktól. Az egyiknek kezdete Róma építettése után 693-dik és Krisztus születése előtt 61-dik évre esik, midőn a' Gázaiak Nagy Pompejustól Szabadságaikat (Autonomiájukat) nyerték: A' másikáét azon időre határozzák, midőn Hadri-

*) Stephanus Byzantinus, De Urbibus. Lugduni Bataurum, 1694. fol. pag. 256—257.

**) Flauii Josephi, Opera. Amstelaedami, 1726. fol. Tomo I. pag. 670. Antiquit. Iudaic. Libro XIII. cap. 15. Nro 3.

***) Acta Sanctorum Februarii. Antuerpiae, 1658. fol. Tomo III. pag. 643. 655.

ánus Tsászár Róma építtetése után 883-dik év felé vagy Syriába jött, vagy azon üdnepet rendelte Gázában, melly ott Hádrián Üdnepe nék neveztetett. *) Az, hogy a' Gázai Pénzeken többnyire a' Nyilazó Apolló, vagy Nyilazó Diána áll, nem tzelez-e valamennyire Gázának hajdani Ióne, az az: Iász, vagyis Nyilazó nevére? nem könnyü és szapora határozatu dolog. Bizonyosabb e'nél, a' mi e' rövid esmértetés után fő tárgyunk, hogy a' Palaestina-i Iónok, az az: Iászok, vagy is Gázok's Gazaeusok tagadhatatlanul Philistaeusok valának.

48. §.

Valamint a' Kuretesekről mondatik, hogy Gigások voltak. úgy mindenek előtt a' Gazaeusokról is olvashatni Jósue Könyvében, hogy ők Enatzimok, az az: Gigások valának. Így szól, tudniillik, a' Szent Írás: „*Nem hagyta egyet is az Enatzim nemzetségéből az Israel fiainak földükön: Gáza és Get és Azotus Városoktól megválva. csak ezekben hagyatának meg.*” **) Más heleben Gázának faluiról és határaitól tétetik említés, midőn előjő: „*Azotus az ő faluival és falutskáival. Gáza az ő faluival és a' falutskáival, az Aegyptus patakáig, és a' nagy tenger az ő határa.*” ***) Ismét mondatik: „*És megvevé Judás Gázát az ő végeivel (határaival), és*

*) Henrici Norisii, Opera Omnia. Veronae, 1729. [fol. Tomo II. pag. 493—528. — — Cf. Josephi Eckhel, Doctrina Numorum Veterum. Vindobonae 1794. 4to Parte I. Vol. III. pag. 452—453.

**) Jósue Könyve. XI. 22.

***) Jósue Könyve. XV. 47.

Askalont, és Akkaront az ő határrival. *) Ezek Gázáról egy általában fölhozatnak: Egyébként pedig a'ról, mitsoda nemzetből valók voltak a' Gázaiak, így beszél Jósue Könyve: „*A' zavaros folyóviztől, melly Aegyptust öntözi, Akkaron határig észak ellenében: Kánaán Földe, melly öt Filistiim Fejedelmekre osztatik, Gazaeusokra, és Asotiusokra, Askalonitákra, Getaeusokra, és Akkaronitákra.*” **) A' Bírák Könyvükben olvashatni Sámsonról: „*Kit midőn megfogtak volna a' Filistaeusok, mindjárt kiváják a' szemeit, és Gázába vivék lántzokkal megkötözvén, és berekesztvén a' tömlőtze örletének vele.*” ***) A' Királyoknak első Könyvükben találhatik: „*Ezek pedig az arany alfelek, mellyeket a' Filistaeusok a' vétékért adtak az Úrnak: Azotus egyet, Gáza egyet, Askalon egyet, Get egyet, Akkaron egyet.*” ****) A' Királyoknak negyedik Könyvükben állittatik Ezekiasról: „*Överé meg a' Filistaeusokat Gázáig, és minden határukat, az Örállók Tornyuktól fogva az Erős Városig.*” Jeremiás Próféta hirdeti: „*Ez az Úr igéje, melly Jeremiás Prófétához lett a' Palaestinusok ellen, minekelötte megverné Fárao Gázát.*” *****) E' leghitelesb Tanúk tehát egyezőleg azt tanítják a' Palaestinaí Iónokról, az az: Iászokról, vagy is a' Gázokról és Gazaeusokról, hogy azok a'

*) Bíráknak Könyvük. I. 18.

**) Jósue Könyve. XIII. 3.

***) Bírák Könyvük. XVI. 21.

****) Királyoknak I. Könyvük. VI. 17.

*****) Jeremiás Prófétálása. XLVII. 1.

Kanánaeus Nemzettel egy eredetű **Philistaeusok** valának. Vallásukról, mintha a' régi **Pogány Magyar Vallás** eredeti képét akarná festeni, írja a' **Sidó Népnek** parantsot adó **Móses**: „*Sőt inkább ezeket tselekedjétek velük: Az ő Oltárukat fölforgassátok, és Álló Képeiket össze törjétek, és Berkeiket kivágjátok, és Faragott Képeiket elégessétek.*” Valamivel alább pedig még bővebben parantsolja **Móses**: „*Forgassatok föl minden heleket, mellyeken a' Pogányok, kik birodalmatokban lésznek, tisztelték az ő Istenüket a' magos Hegyeken, és a' Halmokon, és minden leveles Fa alatt: Hányjátok el az ő Oltárukat, és össze törjétek az ő Álló Képeiket, a' Berkeiket tüzzel égessétek meg, és a' Bálványokat össze rontsátok: Veszessétek el azoknak neveiket azokról a' helekről.*” *) **Hadi Készületeikről** ugyan **Móses** följegyzette: „*A' Városok nagyok, és az égig megerősítették, az Enatzim fiait láttuk ott.*” És más helen: „*Minden Városok erősitve valának igen magos Kőfalakkal és Kapúkkal és Zárokkal számtalan Mező Városokon kívül, mellyeknek nem vala kerítésük.*” **) **Szorgalmukról** végre előjő **Jósue Könyvében** az **Úr szova** után: „*És nektek adám a' Földet, mellyben nem munkálkodtatok, és a' Városokat, mellyeket nem építettetek, hogy azokban laknátok: Szőlőket és Olajfákat, mellyeket nem plántáltatok.*” ***) A' melly **Nemzetről** már **Móses** és **Jósue** illyeket írtak, az **Barbarus Nép** nem lehetett, 's azért, ha a' **Görög**

*) **Móses** V. Könyve. VII. 5. XII. 2. 3.

) **Móses V. Könyve. I. 28. III. 5.

***) **Jósue** Könyve. XXIV. 13.

Íróktól **Barbarus** néven említettik is az ilyen Nép, a' **Barbarus** szónak más alkalmasb jelentést szükséges tulajdonítani. A'val senki se lépnek föl ellenünk, hogy a' **Philistaeus** N e m z e t, mint sokan még a' Napkeleti Írók közül is állítják, sokkal előbb **Krisztus** születésénél kiveszett: **Philistaeusok** még a' **Makkabeus Könyvekben** is, sőt az **Új Testamentomban** is, mint fön álló N e m z e t, előjönnek, a' mint ezt alább hitelesen előadni fogjuk.

49. §.

Úgy, de kitsodák voltak első eredetükre nézve a' **Philistaeusok**? Mi közük lehet a' **Palaestina** **Philistaeusok**nak a' **Magyar Országi Philistaeus Jászokkal**? Fejthetetlenek maradtak volna e' kérdések talán örökre több más nagy fontosságú tárgyokkal, ha **Móses**, ki maga is **Aegyptusban** született, tanult és lakott sokáig, szövétneket nem hagyott volna számunkra. Ő felel meg a' két fölebbi kérdésre, nem mi, midőn így tanít bennünket: „*MITZRAIM pedig nemzé Ludimot, és Ananimot, és Laábimot, Neftuimot. És Fetrusimot, és Kasluimot: KIKBŐL szármozának a' FILISTAEUSOK és Kaftorimok.*” *) **Móses** szerint tehát, íme! a' **Filistaeusok** első eredetükre nézve **MITZRAIMITÁK** (így nevezi mindenkor a' Sidó Szent Írás a' **LXX. Tolmátsoknál** és más Világi Íróknál számtalanszor előjövő **AEGYPTUSIAKAT**) voltak, és ez az, a' mi a' **Palaestina** **Ióneseket**, az az: **Iászokat**, vagy **Gázokat**, más néven **Filistaeusokat**, szorosan, igen szorosán özsze köti a' **Magyar Országi Philistaeus Jászokkal**.

*) **Móses** I. Könyve. X. 13. 14.

Hiteles meggyőződésünk szerint, tudniillik, a későbbi Aegyptusnak régi Mesraim, Messraim, Metsraim, Metsr, Meser, Mesor, Mesra, Mestre, Mestraim, Misraim, Misor, Misra, Misr, Mysr, Missir, Miszr, Miszir, Mistrem, Mitzir, Mitzraim, Mízraim, Myara, Mássar, Massar, Masser, Maser, Masr, Masra, Masor, Matzor, Matzur, Matsor, Mazor és Magar neve (mert a' régi Kutfókben e'nyi féle változással találtuk Aegyptus régiebb nevét) nem egyébbek, mint a' MAGYAR névnek, mellyet az Idegen Nemzetek közül most is alig tud egy pár Nemzet híven leírni, hibás leíratai. Ha ezen állításunk valóság, úgy Móses a' Palaestinai Iónokat, az az: Iászokat, vagy Gázokat, más néven Filistaeusokat, szinte úgy Magyar eredetűek ké teszi, mint Magyar eredetűek tudunkra a' Magyar Országi Filistaeus Jászok. E' Mitzraimitákról, nem pedig a' Massar Tartományba későbbben költözködött Aegyptusiakról, kell érteni, a' mit Herodotus mond így írván: „Οι δὲ Ἀιγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφεῶν βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων.” Az az: „Az Aegyptusiak pedig, minekelötte ugyan Psammitikus rajtuk uralkodott, vélték magukat minden emberek között legelsőknek (legrégiebbeknek) lenni.” *) E' Mitzraimitákról írja Sanchuniaton és Philo Byblius után Pampili Eusebius: „Ὅτι οἱ παλαιότατοι τῶν βαρβάρων, ἔξαιρέτως δὲ Φοίνικές τε καὶ Ἀιγύπτιοι.” Az az: „Mivel legrégiebbek a' Barbarusok

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo I. pag. 263. Libro II. cap. 2.

között a' Phoenitziaiak és az Aegyptusiak." Más helyen Manetho Aegyptusi Író és Diodorus Siculus után ismét Pamphili Eusebius beszél: „Φασι τοίνυν Αιγύπτιοι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων γένεσιν, πρῶτους τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι κατὰ τὴν Ἀίγυπτον.” Az az: „Mondják tehát az Aegyptusiak, hogy az elejétől fogva való teremtetésük szerint mindeneknek az első emberek voltak Aegyptusban.” *) Sőt ugyan Eusebiusnak Örmény Nyelven fönmaradott Krónikai Canonában Manetho után ezek is olvastatnak: „Τετάρτην τὴν ἀρχαίαν ἀποκαταστάσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς Αἰγύπτου λέγουσιν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι πάντες ἀνθρώποι γενέσθαι κατὰ τὴν Αἰγύπτου γένεσιν, ὡς ἀκοῆν γινώσκουσι ὀλίγου τι πάντων οὐδεὶς ἔτι ἐστὶν ὀψιμαθῆς, ὡς οὐχὶ πολλῶν ἀκήκοε λεγόντων τὴν καὶ γραφόντων.” Az az: „Hogy az Aegyptusiak tehát ugyan legrégiebbek az emberek közül, mind hallásból tudjuk; valamennyi (Tudós) közül alig vagyon olyan későn tanult, hogy mindnyájuktól ne hallotta volna a' beszélőktől és Íróktól.” ***) Ammiánus Marcellinus emlegeti: „Aegyptiam gentem omnium vetustissimam, nisi quod super antiquitate certat cum Scythis.” Az az: „Az Aegyptusi Nemzetet, a' legrégiebbet minden Nemze-

*) Eusebii Pamphili, Praeparatio Evangelica. Coloniae, 1688. fol. pag. 32. Libro I. cap. 9. — — pag. 45. Libro II. cap. 1.

***) Eusebii Pamphili, Chronicon Bipartitum Graeco-Armeno-Latinum. Venetiis, 1818. 4to Parte I. pag. 201. — — Eusebii Pamphili, Chronicorum Canonum Libri II. Mediolani, 1818. 4to pag. 94.

****) Photii, Myriobiblon. Genevae, 1611. fol. pag. 1027. Codice CCXLII.

tek között, csak hogy a' régiségről vetekedik a' Scythákkal." *) Hasonlót mond Justinus is: „*Scytharum Gens antiquissima semper habita, quamquam inter Scythas et Aegyptios diu contentio de generis vetustate fuerit.*” Az az: „A' Scytháknak Nemzetségük mindenkor legrégiebbnek tartatott: Ámbár a' Scythák és Aegyptusiak között sokáig vetekedés folyt a' Nemzetség régiségéről.” És alább, midőn mind a' két rész okait előszámlálta, a' Perlekedés végéről írja Justinus: „*His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythae visi.*” Az az: „Ezen okokból tehát meggyőzetvén az Aegyptusiak, a' Scythák mindenkor régiebbeknek látszattak.” **)

50. §.

A' mit Ammiánus Marcellinus és Justinus a' Scytháknak vetekedéseikről az Aegyptusiakkal mondanak, a'nak vagyon a'nyiban nyoma elégségesen a' régi Kutfőkben, hogy sokan a' hajdani Írók közül a' Scythákat, az az: *Vas Nemzetet*, állítják legrégiebb 's legelső Embereknek. Plátó írja Hesiodusról a' nélkül, hogy sorait elég világosan értette volna, a' *Kratylusban*: „*Τεκμήριον δὲ μοι ἔστιν, ὅτι καὶ ἡμᾶς φησὶ σιδηροῦν εἶναι γένος.*” Az az: „*Jele pedig nekem, hogy minket is mond Vas Nemzetnek lenni*” ***) Innend nyernek világosabb értelmet Alexandriai Clemensnek sorai: „*Ὁ δὲ ἄλλος Ἰδαῖος εὔρε χαλκῆ κράσιν· ὡς δὲ Ἡσίοδος, Σκύδης.*” Az az:

*) Ammiani Marcellini, Res Gestae. Biponti, 1786. 8vo Vol. I. pag. 319. Libro XXII. cap. 15.

**) Justini, Historiae Philippicae. Lugduni Bataurum, 1760. 8vo Tomo I. pag. 55. 60. Libro II. cap. 1.

***) Platonis, Opera. Biponti, 1782. 8vo Vol. III. pag. 259.

„*Más Idaeus pedig találd a' Vas keverést :
mint Hesiodus pedig (mondja, találá) Scythia.*”

*) Virgilius, a' világ első kezdetét leírván, éne-
keli :

„*Non alios prima crescentis origine mundi
Inluxisse dies, aliumue habuisse tenorem
Crediderim: ver illud erat: ver magnus agebat
Orbis, et hibernis parcebant flatibus Euri:
Cum primae lucem pecudes hausere, virúmque
Ferreá Progenies duris caput extulit aruis;
Immissaeque ferae siluis, et sidera caelo.*” **)

E're a' Vas Nemzets égre tzélozott már
Aratus is Phaenomenáiban, midón írja :

„*Χαλκείη γενεή, προτέρων ὀλοώτεροι ἄνδρες,
Οἱ τρώτοι κακόερχον ἔχαλκεύσαντο μάχαιραν
Εἰνοδίην, πρῶτοι δὲ βοῶν ἑπάσαντ' ἀροτήρων.*” ***)

E' helet Cicero igen derekasan fordítá így :

„*Ferreá tum vero proles exorta repente est,
Ausaque funestum prima est fabricarier ensem,
Et gustare manu victum domitumque iuven-
cum.*” ****)

*) Clementis Alexandrini, Opera. Venetiis, 1757. fol.
Tomo I. pag. 362. Stromatum Libro I.

**) Publii Virgilii Maronis, Opera. Leouardiae, 1717.
4to Tomo I. pag. 191—192. Georgic. Libro II. versu
336—342. — — Cf. Lucii Coelii siue Caecilii Lactan-
tii Firmiani, Opera. Lipsiae, 1739. 8vo pag. 245.
Libro II. De Origine Erroris, cap. 10. — Hibáson
tettek ezen Iró Kiadóí közül nékik *Terreá* szovat
Ferreá helett.

***) Arati, Phaenomena et Diosemea. Lipsiae, 1793. 8vo
Vol. I. pag. 38. Phaenom. v. 130—132.

****) M. Tullii Ciceronis, Opera. Geneuae, 1743. 4.
Tomo II. pag. 610. De Natura Deorum Libro II. c. 63.

Ugyan is a' Görög Χαλκός szó, melly ma közönségesen Réz jelentéssel bír, Homerusnál, Herodotusnál, 's más legrégebb Íróknál, Vas helett áll többnyire, 's azért a' Régieknél előjövő Genus Chalcidicum bizonyosan Scythia Nemzetet jelent, akar vették ezt mostanig észre a' Tudósok, akar nem. Böltsen írta már Ludolf Jób Aethiópiai Szótárában: „*Vocabulum Χαλκός olim etiam pro Ferro acceptum, alicubi me legisse memini; nam de Vomere, Securi, Ense, non sane Aeneis, sed Ferreis apud Homerum intelligere oportet. Quin et Χαλκεύς est Faber Ferrarius.*” Az az: „Emlékezem, hogy a' Χαλκός szót valahol Vas jelentéssel is vétetni olvastam; mert a' Szántó Vasat, Fejszét és Kardot Homerusnál nem Réznek, hanem Vasnak kell venni. Sőt a' Χαλκεύς szó is Kovátsot (is) jelent.” *) Innend van, hogy Kolchis, vagy, mint Syncellus helesebben nevezi, Chalkis Tartomány váltva Scythia nevet is visel. Phasisről, Kolchis fő folyó vizéről, írja Caius Valerius Flaccus Setinus Balbus Argonáutikaiban:

„*Fatidicamque ratem; Scythici quae Phasidis oras
Ausa sequi.*”

Más helen magáról Kolchis Tartományról:

„*Quantumque propinquat,
Iam magis atque magis variis stupet Aea
deorum*”

*) Jobi Ludolfi, Lexicon Aethiopico-Latinum. Francofurti ad Moenum, 1699. fol. pag. 234. Föltaláltatik a' Χαλκός szónak Vas jelentése a' Görög Szó-Könyvekben is.

*Prodigiis, quatiuntque truces oracula Col-
chos.*

*Heu quibus ingreditur fatis! qui gentibus horror
Pergit! mox Scythiae spoliis nuribusque
superbus*

*Adueniet. Cuperem ipse graues tum rumpere
terras.*)*

Apollonius Rhodiusnak régi Scholiastese is be-
széli Kytaea Kolchisi Városról: „Κύταια γὰρ,
πόλις Κολχίδος.” Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα πόλις τῆς Ἑυρώ-
πης Κύταια, ὁμώνυμος τῇ Σκυθικῇ· ἀφ’ ἧς φασὶ
καὶ τὴν Κολχικὴν ἐσχηκέναι τὴν ἀρχήν.” Az az:
„Mert Kytaea Kolchisnak városa. Vagyon
pedig más Város is Európában Kytaea (neve-
zetü). Egy nevü a’ Scythiaival: a’ melly-
től mondja, hogy a’ Colchisi (Kytaea) erede-
tét vette.” **) Hasonlót kell tartani a’ Χαλύψ =
Vas = Atzél, és Χαλκός utóbbi értelemben
= Réz szovaktól neveztetett Chalybes és
Aeruli (nem: Heruli) Népekről, mellyek
ismét egyek a’ Scythia, az az: Vas Nem-
zettel. Aeschylus írja:

„Ἔένος δὲ κλήρους ἐπινωμῶ
Χάλυβος Σκυθῶν τ’ ἀποικος.”

Az az:

„A’ Jövevény pedig sorsokat forgat,
Chalybus Scytháknak gyarmatuk.” ***)

*) Caii Valerii Flacci Setini Balbi, Argonauticon Libri
VIII. Altenburgi, 1781. 8vo pag. 1. et 173—174.
Libro I. v. 2—3. — — v. 741—746.

•°) Apollonii Rhodii, Argonautica. Lipsiae, 1813. 8vo
Tomo II. pag. 484. Ad Libri II. v. 399.

***) Aeschyli, Dramata. Lipsiae, 1805. 8vo pag. 126. In
Septem ad Thebas v. 686—687.

Ammiánus Marcellinus mondja: „*Et Chalybes, per quos erutum et domitum est primitus Ferrum.*” Az az: „*És a' Chalybesek, kik által a' Vas először kiásatott és munkába vétetett.*” *) Stephanus Byzantinusnál előjű: „*Χάλυβες, περὶ τὸν Πόντον ἔθνος, ἐπὶ τῷ ποταμῷ Θερμῳδοντι, περὶ ὧν ἔνδον εὐδοξος ἐν πρώτῳ ἔκ δὲ τῆς χαλκῆς χωρᾶς ὁ σίδηρος, ὁ περὶ τὰ στομῶματα ἐπαινέμενος ἐξάγεται.*” Az az: „*Chalybesek, Pontus körül Nép Thermódon folyó vizénél, kikről Eudoxus első könyvében (mondja): A' Vas Tartományából pedig (Kalchisből, vagy Chalybiából) a' Vas, melly az Atzélokra di-tsértetik, kihozatik.*” **) Suidásnál találtatik: „*Χάλυβες. ἔθνος Σκυθίας, ἐνθεν ὁ σίδηρος τίκτεται.*” Az az: „*Chalybesek. Népe Scythiának, hol a' Vas születik.*” ***) Az Aerulusokról pedig, mint Ammiánus Marcellinus őket helesen nevezi, beszéli Zonarás: „*Εἶτα καὶ Ἀιρούλοις, Σκυθικῶ γένει, καὶ Γοτθικῶ, ἐπεξεληθῶν, ἐκράτησέν.*” Az az: „*Azután a' Haerulusokat (Kalchitákat) is, Scythia és Gothhus (Palótz) Nemzetet, megtámadván, uralkodott (rajtuk).*” ****) Illyen Név fordításokkal, mellyekre mostanig nem is igen ügyelt a' tudós Világ, teledes tele vagyon a' Történet Tudomány, s ezek tészik főképen az egyik okot, hogy az Emberi Nemzetnek folyton folyó Történetei nintsenek. — De, hogy a' Scythia Nép ere-

*) Ammiani Marcellini, Res Gestae. Biponti, 1786. 8vo Vol. I. pag. 300. Libro XXII. cap. 8.

**) Stephanus Byzantinus, De Urbibus. Lugduni Batavorum, 1694 fol. pag. 752—753.

***) Suidae, Lexicon. Cantabrigiae, 1705. fol. Tomo III. pag. 652.

****) Joannis Zonarae, Annales. Parisiis, 1686. fol. Tomo I. pag. 631. — Cf. Ammiani Marcellini, Res Gestae. Biponti, 1786. 8vo Vol. I. pag. 216. Libro XX. cap. 1.

detének elsőségére, mellytől eltávoztunk, ismét vissza térjünk, olvassuk végre Cato Töredékeiben is: „*Et de mundi quidem origine auctores non paria sentiunt. Nam Chaldaei sibi sempiternitatem persuadent. Phoenicibus vero ac Sagis magis placet origo. Inter utrosque conuenit ante Ninum circiter annis quinquaginta et ducentis, quibus durauit aureum seculum, terras fuisse inundatas et in Scythia Saga renatum mortale genus. Siue enim ab aeterno mundum esse aestimes, et ignis principio cuncta tenuerit et sensim in sua loca elementa conuenientia homines produxerint, siue ut fertur ante aureum seculum terras subrutas inundatio possederit, et e siccata humo apparuerint homines: equidem principatus originis semper Scythiis tribuitur, a quibus auctis colonias per orbem missas ferunt. Et ex his uenisse (in Italiam) Ianum cum Dirim et Gallis, progenitoribus Umbrorum.*” Az az: „És ugyan a' világ eredetéről az Írók nem egyféleképen gondolkodnak. Mert a' Chaldaeusok elhittetik magukkal, hogy öröktől fogva áll. A' Phoenitziainak pedig és Ságoknak inkább tetszik, hogy kezdete volt. Ezek közül mind a' két rész megegyez a'ban, hogy Ninus előtt mint egy két száz ötven évvel, mellyek alatt az Arany Kor folyt, a' földet az árviz elborította és Ság Scythiában született újra a' halandó Emberi Nemzet. Ugyan is akar öröktől állónak tartasad a' világot 's azt véld: hogy először mindent a' tűz foglalt el, és lassan az összejövő anyagok embereket képeztek; akar úgy gondolkodjál, hogy az Arany Kor előtt az össze omlott földet árviz lepte, és a' megszáradott agyagból kitűntek az emberek: minden esetre az eredet elsősege a' Scytháknak tu-

lajdonittatik, kik megszaporodván a' világ részeire gyarmatokat küldöttek. És ezek közül jött (Itália Országba) *Ianus Dirimmel és a' Gallusokkal, az Umbrusoknak Öseikkel.*" *) Szabad legyen itt megemlitenünk, hogy *Iónesekkel, az az: Ianigenákkal, és Chalcidensisekkel, az az: Scythákkal teljes Itáliának régiebb Története.*

51. §.

Nintsen itt a'nak hele, hogy azokat, a' mi ket egy részről a' Mitzraimitákról, más részről pedig a' Scythákról itten egyedül figyelem gerjesztésül röviden mintegy érintetünk, egész kiterjedésben megbizonyítsuk. A Mitzraimitákról is, a' Scythákról is a' tárgy fontosságához képest nekünk különös Értekezéseket léssen szükséges készitenünk. Mindazonáltal, mivel Olvasóink közül többen az Ó-Testamentomi Hermenevtikában és a' Napkeleti Esméretekben talán nem igen jártosok, a' következőket előeszméretség gyanánt már itt is hasznosnak találtuk *Aegyptusról, úgy továbbá Mitzraim Tartományról és a' Mitzraimitákról* megemliteni. Tudniillik:

1) Az *Aegyptus* név a' Sidó Ó-Testamentomban soha sem jó elő. Ellenben a' LXX. Tolmátsok és a' Vulgata Fordítója a' *Mitzraim* név helébe széltében, mintha a' két név egyet jelentene, *Aegyptus* nevet raknak. Így élnek e' két szóval még maguk az ujabb Fordi-

*) *Antiquae Historiae ex XXVII. Authoribus contextae Libri VI. Lugduni, 1591. 12mo pag. 54—55. — —* Tagadni fogjuk mi mindenha, hogy *Annius Viterbiensis* illy való, de mostanig nem értett, sorokat költhetett.

tók is, noha az ilyen élés, szorosán véve, a Kritika rendszabásaiba ütközik. Továbbá

2) Az Aegyptus és Mitzraim nevek egy Tartománynak nevei, de még sem egyet jelentenek. A' sok régi és már kiveszett Könyveket használt Syncellus írja egy helyen: „Πρῶτον μὲν τῶν Ἀυριτῶν, δεύτερον δὲ τῶν Μεστραίων, τρίτον δὲ Ἀιγυπτίων ὁὕτω πῶς ἐπὶ λέξεως ἔχων.” Az az: „Először ugyan az Auritáknek, másodszor pedig a' Mestraeusoknak, harmadszor az Aegyptusiaknak előadásaikat így írván le.” Itt három nemzeti név, ha nem tsalatkozunk, megkülönböztetik. Más helyen még világosabb megkülönböztetést téshen Syncellus, midőn e'képen beszél: „Ἀιγυπτος γὰρ ἑλληνιστὶ λέγεται κατὰ τινα συνήθειαν ἑλληνικὴν, ἣ καὶ ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ ἐπόμενοι ὁὕτως ἐξέδωκαν, μὴ εἰδόντων ἀκούειν τὴν τῆς Ἀιγύπτου προσηγορίαν τῶν αἰτησάντων τὰς ἑρμηνείας τῶν Ἑβραϊκῶν θειῶν γραφῶν, λέγω δὲ τῆ Πτολεμαίου τούτου τῶν φιλολογωτάτου Φιλαδέλφου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, ἀλλ' ἢ μόνον Ἀιγυπτον ἀπὸ Ἀιγύπτου τινὸς καλουμένου τῆ ἀδελφοῦ Δαναοῦ βασιλεύσαντος ἐπὶ τῆς 19. δυναστείας ἐβδόμου ἔτη ξή, χρόνοις ὕστερον ἔγγίς που τῶν τετρακισχιλιοστοῦ κοσμικοῦ ἔτοις, ὡς ἐκεῖσε στοιχειωθήσεται, τῆ καὶ μετονομάσαντος τὴν Μεστραϊαν χώραν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Ἀιγυπτον.” Az az: „Mert Aegyptus Hellenül mondatik bizonyos Hellen szokás szerént, mellyet a' LXX. Tolmátsok is követvén, így adták elő. Nem tudván hallani Aegyptusnak nevezetét, azok, kik kérték magyarázataikat a' Sidó Szent Írásoknak, tudnüllik: pedig ezen Ptolemaeus legnagyobb Tudomány kedvelő, és kik körülötte (voltak). Hanem tsak Aegyptust (hallották) nékitől, ki Aegyptusnak nevezetett, Testvérétől Dánausnak, ki későbbi időben hetedik országlott a' tizenkilentzedik

Dynastiából hatvan nyoltz esztendőig, négy ezredik éve fele a Világnak, a' mint ott számláltatni fog, a' ki is által nevezte a' Mestraea Tartományt tulajdon nevére Aegyptusnak." *) Ezen Idővetés szerint a' Mitzraim névnel az Aegyptus név sokkal későbbi. Azonban

3) Az Aegyptus név részént mint a' Nilus Viz, részént mint Tartomány neve már Homerusban előjő. A' későbbi Görög Írók is széltében használják e' nevezetet. Ellenben nem esmérünk egy Görög Írót is, a' ki a' Keresztység fölvétele előtt a' Mitzraim nevet megemlítette volna. Mind e' mellett is

4) A' Mitzraim név a' Napkeleten úgy volt keletben, hogy nem tsak a' Sidók, hanem a' Syrusok és Arabsok is éltek vele. Bizonyítja ezt ismét Syncellus ime soraiban: „*Αφ' οὗ καὶ ἕως τῆ δε χρόνου παρ' Ἑβραίοις, καὶ Σύροις, καὶ Ἀραβι ὄυτω καλεῖται ἡ χώρα Μεστραῖα, καὶ τῆτὸ πᾶσιν ἐστὶν ἱστοριχοῖς πρόδηλον.*” Az az: „*A'tól fogva eddig az időig is pedig a' Sidóktól, és Syrusoktól, és Arabsoktól így nevezetik a' Tartomány Mestraeának, és ez minden Historikusoknak esmértes.*” **) Tsak hogy a' név kimondásban e' Nemzetek egymástól különböztek és most is különböznek. Sőt

5) Némelly Afrikai szomszéd Népek is így nevezik ma is Aegyptust. Burnu Országban p. o. Áftadéh Nyelven Wudde a'nyit jelent, mint Ország, és Wudd-Mássar

*) Georgii Monachi quondam Syncelli, Chronographia. Parisiis, 1652. fol. pag. 51. et 41—42. — — Cf. de Rege Aegypto Fratre Danai pag. 73.

**) Georgii Monachi quondam Syncelli, Chronographia. Parisiis, 1652. fol. pag. 38.

a'nyit, mint Aegyptus Ország. *) Tudni kell pedig

6) Hogy a' Mitzraim névben az aim vég részetske nem a' név gyökeréhez tartozik, hanem a' Sidó Nyelvnek Dualis (Kettős) Töb-
bes Száma. **) Mitzr-aim tehát a'nyi, mint Két Mitzr (Fölső és Alsó) Tartomány, 's a' Mitzraim névnek tiszta gyökere tsak Mitzr. ***) De

7) Ezen Mitzr név, minthogy a' Napkeleti Népeknek Írásukban a' magánhangzók hajdan le nem íráttak, hanem egyedül mássalhangzók által jeleltettek a' szovak, a' Szent Írásban a' pontozás behozatása előtt tsak e'képen állott מִצְרַיִם az az: Mitzr.

52. §.

Mi nagy zürzavart okozott legyen az, hogy a' Semita Nyelvekben tsak a' Mássalhangzók íráttak-le, és a' Magánhangzók ki hagyattak, a' Szovaknak Magánhangzóikra nézve, azt panaszolkodva emlegeti Abulfeda Ismael Arabs Író, midőn beszéli:
„Azon Könyvek között pedig, mellyeket a' Geographiáról az Írók készítettek, jeles Ebn-

*) Johann Severin Vater's, Proben deutscher Volks-Mundarten, Dr. Seetzen's linguistischer Nachlass. etc. Leipzig 1816. 8vo S. 336.

**) A. Schultens, Institutiones ad Fundamenta Linguae Hebraeae. Lugduni Batauorum, 1737. 4to pag. 206. — — Johann David Michaelis, Hebräische Grammatik. Halle, 1768. 8vo S. 234—235.

***) Tóbiás VIII. 3. már látszik emliteni Fölső Mitzraimot. Két Misr Ország'ról beszél Abulfedais. Lássad: Abulfedae Annales Moslemici. Lipsiae, 1754. 4. pag. 73. *„Subacta fuit Aegyptus Vtraque, tam illa, in qua hodie urbs Misr exstat, quam illa, in qua sita est Alexandria.”* —

Haukal Könyve: elég hosszúra terjedő munka, mellyben, a' mi mindegyik tartománynak tulajdona, derekasan előadatik: De sem a' heleknek neveik nintsenek magánhangzókkal leírva, sem azoknak hosszúságukra és szélességükre nintsen figyelem, honnand gyakran a' névnek és tartománynak bizonytalansága ered." *) A'nyira ment innend a' hiba szaporítás a' Tulajdon Nevekben, hogy sokan, mint Abulfeda emlegeti, egész Könyveket írnának a'ról, minő Magánhangzóval kellene ezt, vagy amazt a' Tulajdon Nevet leírni és kimondani: E'ből kell tehát magyarázni és megfejteni

8) Hogy a' M t z r nevet is ki a, ki e, ki megént i magánhangzóval mondotta ki, mint főlebb a' M i t z r - a i m névnek különbséle leírásaiból mindenki láthatta. Még is

9) Oda hajlottak számos tudományu Férfiak, hogy a' M t z r nevet M a t s o r, M a s o r és M a z o r névnek kell írni és kimondani. Clericus János a' M a t s o r kimondás mellé állott. **) Kimhi Dávid híres Rabbinusnál és Bochart Sámuelnél a' M a s o r név heles. ***) Wahl Sámuel tanítja: „*Sonst führte Egypten vor Alters noch verschiedene Namen z. B. Mizraim, singularis Mazor.*” Az az: „*Egyebbaránt hajdan Aegyptus még más neveket is viselt, hivatott p. o. Mizraim, egyes számban Mazor*

-
- *) Abulfedae Ismaelis, Chorasmiae et Mawaralnabrae Descriptio. Londini, 1650. 4. pag. 1—2.
- **) Joannis Clerici, Genesis. Tubingae. 1733. fol. Tomo I. pag. 89 (hibáson: 98). —
- ***) Póli Matthaei, Synopsis Criticorum. Francofurti, 1710. fol. Tomo I. col. 112. — Bochart Samuelis, Geographia Sacra. Lugduni Batauorum, 1707. fol. Tomo I. col. 258. Libro IV., cap. 24.

néven is. *) Erősíti e' véleményeknek való-
ságukat az *a* magánhangzóra nézve

10) Az is , hogy azon Semita Nemzet, melly ma' Arabs néven esméretes, és a' melly Aegyptusnak nem tsak tő szomszédságában lakik, hanem, egyes tsapatait kivevén, mindenkor szomszéda volt Aegyptusnak, ezen Tartományt *a* magánhangzóval nevezi, és már a' régi időkben is nevezte. Gemal-Eddin-Abul-Moasen-Jusefben Makar-Tagri-Bardi régi Arabs Író Könyvének tzíme p. o. ez: „*Ennüd'jium üssahirak fi Müluk Masr-ve' Kahira.*” Az az: „*Virágzó Tsil-laga Masr Országának és Kairónak.*” Így *M a s r* néven nevezi Aegyptust Ishaki Arabs, és Salih ben Gélaledin Török Író is. **) Aegyptus neve most is, Volney híres Utazó szerint, hozzá adván a' *B a r r* az az: Ország szovat, *B a r r-M a s r*, az az: *M a s r-Ország*; Norden másik híres Utazó szerint *B a r r-M a s s e r*, az az: *M a s s e r-Ország*; Herbelot szerint pedig *F ö l s ő A e g y p t u s* ma is *S a ï d-M a s s a r*, az az: *F ö l s ő -M a s s a r* néven hivatik. ***) Eszünkbe juthat itt, hogy a' Magyar név hajdan *M a g e r* formában is íratott szinte úgy, mint p. o.

*) Wahl Samuel, Allgemeine Geschichte der morgenländischen Sprachen und Literatur. Leipzig, 1784. 3. S. 372. 647.

**) Collection complète des Mémoires relatifs a l' Histoire de France. Par M. Petitot. Paris, 1819. 8. Tom. III. pag. 38. 50. 57. In opere: „Extrait du Manuscrit Arabe.”

***) Volney's, Reise nach Syrien und Aegypten. Jena, 1788. 8. I. Theil. A' föld abroszon. — — Norden Friedrichs, Beschreibung seiner Reise durch Aegypten und Nubien. Bresslau, 1779. 8. I. Theil, S. 92. Kairo nevéröl. — — Herbelot, Bibliothéque Orientale. à la Haye, 1777. 4. Tom. III. 161 a' *S a ï d* szó alatt.

a' Siciliai M a z a r a V á r o s t A b u l f e d a M a z e r néven is emlegeti. *) Noha

11) Mind ezekre nintsen szükségünk, mi- nekutána a' M t z r név magában a' Sidó Ó-Tes- tamentumban is az egyes számban Matzor formában is előjő, a' mit előttünk számos és nagy tudományú Hermenevták észrevettek. — Isaiás Prófétánál, (XIX, 6) a' Fordítások sze- rént olvastatik: „*És elfogynak a' folyó vizek: megapadnak és elszáradnak a' Töltések Patakaik. A' nád és a' Sás megfonnyad.*” A' Kutfőben, mint sokan észrevették, Matzor Pataki áll, 's hogy ezt A e g y p t u s P a t a k a i - nak kellett volna fordítani, a' XIX-dik Fejezet 1. 2. 3. és 4. versei, mellyekben minden lépten nyomon A e g y p t u s r ó l foly a' beszéd, hirdetik. Mikaeás Prófétánál is (VII, 12) előjő: „*Az na- pon te hozzád is jő Assurból és az Erős Váro- sokig, és az Erős Városoktól fogva a' folyó vizig, és a' tengertől a' tengerig, és a' hegytől a' hegyig.*” Itt megint az Erős V á r o s helett a' Sidó Kutfőben Matzor áll, mellyet méltán A e g y p - t u s n a k kellett volna a' Fordítóknak venniük. Azon haszontalan szó tsigázások, mellyek sze- rént a' Sidó Nyelv ből a' legrégebb M a t z o r O r s z á g neve Erősségnek magyaráztatik, nem méltók tudós férfiu figyelmére. Az Abrahám előtt régen főnállott Matzor N e m z e t hogy költsönözhetne volna nevét a' később támadott Sidó N e m z e t Nyelvéből? -- Adjuk már ezekhez:

12) Hogy valamint a' M t z r névben az *m* és *r* mássalhangzókra nézve minden Nemzetek és Írók megegyeznek, úgy a' középső betűt *ki tz*, *ki ts*, *ki s*, *ki ss*, *ki z*, *ki sz* betűnek írja, a' miből szembetűnő, hogy az olyan hang és betű

*) Büsching Anton's, Magazin für die neue Historie und Geographie. Hamburg, 1770. 4. IV. Theil, S. 232.235.

volt eredetiképen, mellyel a' Napkeleti Semita Nemzetek nem bírtak. Nem illyen e' pedig a' Gy Magyar Hang és Betű? Hogy gyötrik magukat az Európai Tudósok ma is, ha a' Magyar nevet leírni, vagy híven olvastatni akarják! — A' Madiar, Madjar, Madschar sohasem üti ki a' Magyar nevet, 's a' született Magyar ezeket bizonyosan mind máskép fogja kimondani, mint a' Magyar szovat. Így kellett már az ősz időkben a' Magyar névvel a' Semita eredetű Íróknak is vesződniük, 's hogy valóban így vesződtek, a' Mitzr-aim névnek elég számos különbözőzései, mellyeket főlebb egyenként elő adtunk, jelentik.

Nem olly nagy hihetelenség tehát már tsak ezeknél fogva is az, hogy a' Mitzr nevezet a' Magyar Névnek megrontatása, mint sokan első tekéntettel gondolták. Schlözer szerint, kit bámult a' tudós világ, a' Ros, Rosia, Russia, Ruzia, Ruzzia, Rutia, Ruscia, Rugia, Ruthia, Ruthenia, Rutzia, Orosz, Urusz, Uruz nevek mind a' Russus Nemzet nevének különbözőzései. *) Arndtnál a' Tedesco, Tyska, Dyska, Dutsch, Teutsch, Deutsch, Düttsch, Täutsch, mind a' Német Nemzet nevének különbözőzései. **) Hartmann szerint a' Kipt, Kift, Kept, Kopt, Gybz nevek ma mind Koptust és Aegyptusit téznek. ***) Nagyobb-e vallyon a' különbözőzés a' Massar, Matsar, Ma-

*) Nestor. Göttingen, 1802. 8. II. Theil, S. 37.

**) Ueber den Ursprung und die verschiedenartige Verwandtschaft der Europäischen Sprachen. Frankfurt, 1818. 8. S. 303.

*) Erdbeschreibung und Geschichte von Afrika. Hamburg, 1799. 8. I. Band, S. 5.

tzar, Matzor, Mazar, és Maser nevek között és a' Magyar meg **Magar** név között, mint a' fölebbi példákban? Hiszen a' Tudelai Benjamin híres Sidó Író tanutétele szerint az Arabsok (mi okból? máskor mondjuk meg) 1173-dik év felé az Aegyptomi Alexandria Phárusát még **Magar Alecsandria** néven is nevezték. *) Azonban mi egészen más okokból is állitjuk azt, hogy Aegyptus hajdan Magyar Ország volt, mint Olvasóink máskor tapasztalni fogják, 's azért itt megelégszünk a'val, hogy Móses szerint a' Philistaeusok bizonyosan Massarók, vagy Masserek (a' mit minden esetre szabad mondanunk) voltak. Ez a'nál bizonyosb, mivel Pamphili Eusebiusnál, Afrikánus után, mondatik: „Πολέμων ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν λέγων, ἐπὶ Ἀπιδος τῆ Φορωνέως, μοῖρα τῆ Ἀιγυπτίων στρατοῦ ἐξέπεσεν Ἀιγύπτῃ, οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καλουμένη Συρία, ἔ πόρῳ Ἀραβίας ὤκησαν, αὐτοὶ δηλοῦντο οἱ μετὰ Μωσέως.” Az az: „*Polemo a' Hellen Historiáknak első Könyvükben mondván: Apis, Phoroneus fia, időjében részeik az Aegyptiusok (Massarok, Masserek) hadi seregüknek ki estek (kimentek) Aegyptusból, mellyek Palaestinában, melly Syriának hivatik, nem messze Arábiától laktak, ők nyilván, kik Móses után (Móssessel kimentek)*”. **) Azon gyanítása Eusebiusnak, hogy ezek Móssessel költöztek volna ki, való azon Massarokra nézve nem lehet, kik Móses szerint Móses kiindulásakor már régen **Philistaeus** név alatt Palaestinában, az az:

•) Beniamini Tudelensis, Itinerarium. Lipsiae, 1764. 8. pag. 102. Így ír: „*Arabes vero Magar Alecsandria, hoc est Alexandriae Pharon vocant.*”

***) Eusebii Pamphili, Praeparatio Evangelica. Coloniae, 1688. fol. pag. 490. Libro X. cap. 10.

Syriában laktak. De nem többet a' Gázai Philistaeus Iónokról, az az: Iászokról e' helen.

53. §.

Következnek régiségre nézve a' Gázai Iónesek, az az: Iászok után a' Peloponnesusi Iónok, az az: Iászok, kik, kiüzetvén Peloponnesusból, utóbb Attikát elfoglalták, innend pedig különbféle tartományokba elszéledtek. Herodotus írja a' Kis Ásiai Iónesekről, az az: Iászokról: „Δωδέκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι, τοῦδε εἴνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δωδέκα ἦν αὐτῶν μέρεα· κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν, τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας, δωδέκ' ἐστι μέρεα.” Az az: „XII. Várost pedig, nekem látszik, hogy építettek az Iónesek, és nem akartak többet bevenni azért, mivel, midőn Peloponnesusban laktak is, XII-en voltak az ő részeik, mint most az Achaeusoknak (Ló-Fejűknek, másképen: Ló-Kúnoknak), kik kiverték az Ióneseket; XII. részeik ugyanak.” *) Más helen beszéli Herodotus: „Ἴωνες δὲ, ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαιῶν, καὶ πρὶν ἢ Δάναόν τε καὶ Εὐρύθου ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Ἀιγιαλέες· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Εὐρύθου, Ἴωνες.” Az az: „Az Iónesek pedig száz hajót adtak, fölkészülvén mint a' Hellenek. Az Iónesek pedig a' mennyi időig ugyan Peloponnesusban laktak, melly most hivatik

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo I. pag. 179. Libro I. Cap. 145.

Achaëának, és minekelötte Danaus és Xuthus elmentek Peloponnesusba, mint a' Hellenek mondják, hivattak Aegialeus Pelasgusoknak. Ióntól pedig, Xuthus fiától, Ióneseknek nevezettek." *) Még alább mondja ugyan Herodotus: „*Νησιῶται δὲ, ἑπτακαίδεκα παρείχοντο νέας, ὠπλισμένοι ὡς Ἕλληνες. καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δωδεκαπόλιες Ἴωνες, οἱ ἀπ' Ἀθηνέων.*” Az az: „*A' Szigetbeliek pedig tizenhét hajót adtak, följegyverkezvén mint a' Hellenek. És ez a' Pelasgus Nemzet, azután pedig Ióniainak nevezetett azon szerént, mint a' XII. Városi Iónesek is, kik Athenaeből (eredtek).*” *) Még egy negyedik helyen a' Kis Ásiai Iónokról följegyzette ugyan Herodotus: „*Ἐτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπειρῷ ἴδρυται, Ἐρυθραῖ.*” Az az: „*Még pedig a' többi három Iász Városok (így, mert, a' mind fölebb már mondtuk, az Iász Nevező Esetnek Ἰάδος a' Nemző Esete), mellyek közül ezen kettő ugyan Szigeteket laknak, ugymint: Sámust es Chiust, egy pedig a' szárazon építettett, Erythrae.*” *) Kész akarva ide tartottuk föl e' sorokat, hogy egyenesen az Iónesekről itt bővebben szólván, észrevehesse mindenki, hogy Iász a' Görög Ión helett már az ősz Herodotusnál is előfordul. Ugyan ő mondja azt is, a' miről fölebb

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo III. pag. 240. Libro VII. cap. 94.

***) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo III. pag. 240. Libro VII. cap. 95. — — Cf. Tomo IV. pag. 42. Libro VIII. cap. 44.

****) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816, 8. Tomo I. pag. 176. Libro I. cap. 142.

(32—35. §.) sok ízben szólottunk, hogy a' *Miletusiak* valóban *Iónesek* voltak, imez ötödik helen: „*Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι.*” Az az: „*Εἰς τὴν Ἰόνειαν κῆρυξεν περὶ αὐτῶν αἱ Μιλήσιοι ὡς ἀπὸ τῆς Ἰωνίας ἐκφυγόντων τῶν Μιλήσιων οὐκ ἔστιν ἕτερον ἄλλοθεν ἔλθόντων.*” *) — — Strábo hasonlókát emleget a' Peloponnesusi, 's más innend kiköltözött Iónesekről, az az: Iászokról. Egy helen találtatik Geographiájában Peloponnesusról: „*Ταύτης δὲ τῆς χώρας τὸ μὲν παλαιὸν Ἰωνες ἐκράτουν, ἐξ Ἀθηναίων τὸ γένος ὄντες ἐκαλεῖτο δὲ τὸ μὲν παλαιὸν, Ἀιγιαλῆαι καὶ οἱ ἐνοικοῦντες, Ἀιγιαλεῖς ὕστερον δ' ἀπ' ἐκείνων Ἰωνία, καθάπερ καὶ ἡ Ἀττικὴ ἀπὸ Ἰωνος τῆς Ξούθου. Φασὶ δὲ Δευκαλίωνος μὲν Ἕλληνα εἶναι τῆτον δὲ περὶ τὴν Φθίαν τῶν μεταξὺ Πηνειοῦ καὶ Ἀσωπῆς δυναστεύσαντα τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν παίδων παραδοῦναι τὴν ἀρχήν.*” Az az: „*Εἰς τὴν Ἰωνίαν κῆρυξεν περὶ αὐτῶν αἱ Μιλήσιοι ὡς ἀπὸ τῆς Ἰωνίας ἐκφυγόντων τῶν Μιλήσιων οὐκ ἔστιν ἕτερον ἄλλοθεν ἔλθόντων.*” *) Más helen beszéli ismét Strábo: „*Ἰων δὲ τοὺς μετ' Εὐμόλπου νικήσας Θράκας, οὕτως ἠνδοκίμησέν, ὥστ' ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὴν πολιτείαν Ἀθηναῖοι. Ὁ δὲ πρῶτον*

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo I. pag. 177. Libro I. cap. 143.

*) Strabonis, Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tom. I. pag. mea 587. marg. 383. Libro VIII.

μὲν εἰς τέσσαρας φυλάς διεῖλε τὸ πλῆθος, εἶτα εἰς
 τέσσαρας βίους· τοὺς μὲν γὰρ γεωργοὺς ἀπέδειξε, τοὺς
 δὲ δημιοργοὺς, τοὺς δὲ ἱεροποιοὺς, τετάρτους δὲ τοὺς
 φύλακας· τοιαῦτα δὲ πλείω διατάξας, τὴν χώραν
 ἐπώνυμον ἑαυτοῦ κατέλιπεν. οὕτω δὲ πολυανδρῆσαι
 τὴν χώραν συνέπεσε τότε, ὥστε καὶ ἀποικίαν τῶν
 Ἰώνων ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν
 χώραν ἣν κατέσχον, ἐπώνυμον ἑαυτῶν ἐποίησαν,
 Ἰωνίαν ἀντὶ Ἀιγιαλείας κληθεῖσαν, οἳ τε ἄνδρες ἀντὶ
 Ἀιγιαλέων Ἴωνες προσηγορευθῆσαν, εἰς δώδεκα πόλεις
 μερισθέντες. Μετὰ δὲ τὴν Ἡρακλειδῶν καθοδόν, ὑπὸ
 Ἀχαιῶν ἐξελαθέντες, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς Ἀθήνας·
 ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τῶν Κοδριδῶν ἔστειλαν τὴν Ἰωνικὴν
 ἀποικίαν εἰς τὴν Ἀσίαν· ἐκτίσαν δὲ δώδεκα πόλεις ἐν
 τῇ παραλίᾳ τῆς Καρίας, καὶ τῆς Λυδίας· εἰς τοσαῦτα
 μέρη διελόντες σφᾶς, ὅσα καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ
 κατεῖχον. Az az: „Ión pedig az Eumolpussal
 levő Thrakokat meggyőzvé, úgy elhíresedett,
 hogy reá bízta a kormányt az Athenaebe-
 liek. Ki először pedig ugyan négy nemzetség-
 re osztotta a sokaságot, azután négy élet-
 módra: mert azokat (nékiket) ugyan Föld-
 művelőknek rendelte, azokat pedig Mesterem-
 bereknek, azokat pedig Papoknak, a negye-
 dikeket pedig Őrzőknek: Ezeket pedig és töb-
 bekét elrendelvén a tartományt a maga ne-
 vétől (neveztetve) hagyta. Úgy pedig megnépe-
 sedett a tartomány a kor. hogy gyarmatukat
 is az Ióneseknek küldötték Peloponnesusba az
 Athenaebeliek, és a tartományt, mellyet el-
 foglaltak, maguk nevéből nevezték, (tudniillik)
 Ióniának Aegialia helett nevezték, a jér-
 fiak Aegialeusok helett. Ióneseknek hivat-
 tak XII. városra fölosztatva. A Heráklidák-
 nak pedig vissza jövetelük után, az Achaeu-
 soktól kiűzetvén, vissza mentek ismét Athe-
 naebe, honnét pedig a Kodridesekkel küldöt-

tek Ióniai gyarmatot Ásiába: Építettek pedig XII. várost tengeri részében Káriának és Lydiának, a'nyi részre osztatván, mennyivel Peloponnesusban is bírtak." *) A' harmadik helen ismét előjő Strábonál: „Καὶ ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ Κορινθιακῷ μνημονεύεται στήλη τις ἰδρυμένη πρότερον ἦν ἔστησαν κοινῇ οἱ τὴν Ἀττικὴν σὺν τῇ Μεγαρίδι κατασχόντες Ἴωνες, ἐξελαθέντες ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ κατασχόντες τὴν Πελοπόννησον ἐπέγραψαν ἐπὶ μὲν τῷ πρὸς τῇ Μεγαρίδι μέρους.

„Τὰ δ' ἔχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία.”

ἐκ δὲ θατέρου,

„Τὰ δ' ἔστι Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία.”

Az az: „És a' Korinthusi Isthmüson emlittetik valamelly Oszlop, emeltetvén régenten, melyet állítottak közönségesen az Attikát Megarissal elfoglaló Iónok, kiüzettetvén Peloponnesusból, és kik elfoglalták (előbb) Peloponnesust: Fölül írták ugyan a' Megaris felül való részre:

„Itt pedig nem Peloponnesus, hanem Iónia.”

A' másik feléről pedig:

„Itt pedig van Peloponnesus, nem Iónia.” *)

Ezek szerint tehát bizonyos, hogy Peloponnesusban laktak Iónesek, az az: Iászok, kik utóbb Athaenebe és más helekre, 's különösen a' Kis Ásiai Ióniába is gyarmatokat küldöttek.

*) Strabonis, Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tomo I. pag. mea 588. marg. 383. Libro VIII.

**) Strabonis, Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tomo I. pag. mea 159. marg. 171. Libro III.

..54. §.

Az már most újra a' fő kérdés, minő eredetűek voltak ezen Peloponnesusi Iónesek, az az: Iászok a' Kutfók szerint? Egy szájjal kiáltják Herodotus és Strábo, mint fölebbi soraikból mindenki láthatta és észrevehette, hogy ezen Iónesek, az az: Iászok a' hajdani Pelasgus Nemzetből voltak, a' miért más Írók Peloponnesusnak egyenesen Pelasgia nevet is tulajdonítanak. *) Mivel alább, a' hol nem is várnók, egyszerre kifog tetszeni, hogy a' Pelasgusok és a' Philistaeusok egy Nép valának, itt csak azt lássuk, nem voltak-e Mitzraimiták ezen Iónesek, az az: Iászok is? Diodorus Siculus beszél az Athenaeiekről: „Καὶ τοὺς Ἀθηναίους δὲ φασὶν ἀποίκους εἶναι Σαΐτων τῶν ἐξ Ἀιγύπτου, καὶ πειρῶνται τῆς οἰκειότητος ταύτης φέρειν ἀποδείξεις. παρὰ μόνοις γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὴν πόλιν Ἄστν καλεῖσθαι, μετενηνεγμένης τῆς προσηγορίας ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἄστεος. ἔτι τε τὴν πολιτείαν τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι τὰξιν καὶ διαίρεσιν τῇ παρ' Ἀιγυπτίοις, εἰς τρία μέρη διανεμηθεῖση. καὶ πρώτην μὲν ὑτάρξαι μερίδα τοὺς Ἐυπαιρίδας καλουμένους, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν παιδείᾳ μάλιστα διατετριφότες, καὶ τῆς μεγίστης ἡξιωμένοι τιμῆς, παραπλησίως τοῖς κατ' Ἀιγυπτον ἱερεῦσι, δευτέραν δὲ τὰξιν γενέσθαι τὴν τῶν γεωμόρων, τῶν ὀφειλόντων ὄπλα κεκτηῖσθαι καὶ πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ὁμοίως τοῖς κατ' Ἀιγυπτον ὀνομαζομένοις γεωργοῖς, καὶ τοὺς μάχιμους παρεχομένοις.” Az az: *Az Athenaei elieket is pedig mondják szármogatuknak lenni a' Saítáknak Ae-*

*) Caii Plinii. Historia Naturalis. Parisiis, 1741 fol. Tomo I. pag. 191. Libro IV. cap. 4. — Stephanus Byzantinus De Urbibus. Lugduni Batavorum, 1694. fol. pag. 635. Sub voce: Peloponnesus.

gyptusból, és iparkodnak ezen eredetnek adni próbáit. Mert maguknál a' Hellenek közül a' várost Astynak hívják, által vitetvén ezen nevezet a' náluk levő Astytól. És hogy még ugyan azon polgári alkotásuk vagyon, rendük és fölosztatásuk, melly az Aegyptusiaknál, három részre fölosztatva. És az első rész ugyan Eupatrideseknek neveztetik, kik voltak a' fenytékben leginkább gyakorlottak, és legnagyobb betsületre méltattak, közel az Aegyptusi Papokhoz (majd nem, mint az Aegyptusi Papok); A' második rend pedig volt a' Földműveseké, kik tartoztak fegyvereket szerezni és hartzolni a' városért, hasonlóképen azokhoz, kik Aegyptusban neveztetnek Földművelőknek, a' kik hartzolókat adnak." s a' t. *) Pamphili Eusebius, Julius Afrikánus után, írja: „Οτι τε Ἀθηναίους τῶν αὐτῶν Ἀιγυπτίοις ἀπολαύειν εἰκὸς ἦν, ἀποίκους ἐκείνων ὑπονοημένους, ὡς φασιν ἄλλοι τε, καὶ ἐν τῷ Τρικαρήνῳ Θεόπομπος.” Az az: „Mert, hogy az Athenaebeliek azokban (a' sanyargatásokban) az Aegyptusiakkal részt vettek, hihető volt, kik (az Athenaebeliek) szármogatuknak azoknak (az Aegyptusiaknak) tartatnak, mint mondják mások is, és a' Trikarenonban (Könyv Neve) Theopompus.” **) A' mit tehát Móses mondott a' Palaestina i Iónoknak, az az: Iászoknak első eredetük-ről Mitzraim Országra nézve, épen azt mondják más Írók a' Peloponnesusi és innend kivándorlott Iónesekről, az az: Iászokról Aegyptus Országra nézve, tsak

*) Diodori Siculi, Bibliotheca Historica. Biponti, 1793. Vol. I. pag. 80—81. Libro I. cap. 28.

**) Eusebii Pamphili, Praeparatio Evangelica. Coloniae, 1688. fol. pag. 491. Libro X. cap. 10.

hogy a'kor, midőn onnand az Iónesek kiköltöztek, még nem volt Aegyptus, hanem Mitzraim Tartomány. Aegyptus pedig, vagy helesebben Mitzraim, el a'nyira nem volt Görög Tartomány, hogy inkább azt Philo Byblius Pamphili Eusebiusnál Barbarus Tartománynak nevezi a' fölebb (49. §.) már kiíratott imesoraiban: „*Mivel legrégiebbek a' Barbarusok között a' Phoenitziaiak és az Aegyptusiak.*” És nem mondatott-e ugyan már fölebb (43. §.) Kekropsról, Athenae építőjéről, Pamphili Eusebius után Syncellustól, hogy ő az Aegyptusiaknak két nyelvüket értette, következés képen Aegyptusi volt? Pedig éppen a' Kekrops névről is állítja Strábo: „*Καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων δὲ ἐνίων τὸ βάρβαρον ἐμφαίνεται, Κέκροψ, καὶ Κόδρος, καὶ Αἴκλος, καὶ Κόθος, καὶ Δρύμας, καὶ Κρινανός.*” Azaz: „*És némelly szouakból pedig a' Barbarismus kitetszik, úgy mint a' Kekrops, és Kodrus, és Aeklus, és Kothus, és Drymas, és Krinánus.*” *) Való tehát a' mit Hekataeus Milesius vitat ugyan Strábónál: „*Ἐκαταῖος μὲν οὖν ὁ Μιλήσιος περὶ τῆς Πελοποννήσου φησὶν, ὅτι πρὸ τῶν Ἑλλήνων ὤκησαν αὐτὴν Βάρβαροι. σχεδὸν δέ τι καὶ ἡ σύμπασα Ἑλλάς κατοικία Βαρβάρων ὑπῆρξε τὸ παλαιόν, ἀπ' αὐτῶν λογιζομένοις τῶν μνημονευομένων. Πέλοπος μὲν ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπαγομένου λαὸν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Πελοπόννησον, Δαναῦ δὲ ἐξ Ἀιγύπτου Δρυόπων τὲ καὶ Κανκῶνων καὶ Πελασγῶν, καὶ Αελέγων, καὶ ἄλλων τοιούτων, κατανειμαμένων τὰ ἐντὸς ἰσθμοῦ, καὶ τὰ ἐκτὸς δὲ τὴν μὲν γὰρ Ἀττικὴν οἱ μετὰ Ἐυμόλπῃ Θοῶκες ἔσχον· τῆς δὲ Φωκίδος τὴν Δαυλίδα, Τηρεῦς τὴν δὲ Καδμείαν, οἱ μετὰ Κάδμου Φοίνικες.*” Az

*) Strabonis, Geographia. Amstelædami, 1707. fol. Tomo I. pag. mea 495. marg. 321. Libro VII.

az: „A Miletusi Hekataeus ugyan tehát Peloponnesusról mondja, hogy a Hellenek (Görögök) előtt lakták azt a Barbarusok. Csak nem pedig az egész Hellás lakhelük Barbarusoknak volt régenten. Azokból, mellyek emlittetnek, az okoskodóknak kitetszik. Pelops ugyan Phrygiából behozván népet a magától neveztetett Peloponnesusba, Danaus pedig Aegyptusból és a Dryopsok és Kaukónesek, és Pelasgusok, és Lelegesek, és mások ilyenfélék, bírván azokat, mellyek Isthmusban (feküsznek): És azokat, mellyek kívül (az Isthmuson) pedig: Attikát ugyan azok, kik Eumolpussal (jöttek), a Thrakok bírták: Phókisnak pedig Daulisát Tereus: Kadmeát pedig azok, kik Kadmussal (jöttek), a Phoenitziaiak.” *) Itt a sok Barbarus, az az: nem Görög eredetű Nemzet Görög Országban! Nem jó-e elő ezek között a Pelasgus Nemzet is, mellyhez az Iónesek, az az: Iászok tartoztak?

55. §.

Nem ellenkezik a mostanig előadattakkal Polybius midőn írja a Káriai Iássus Városban lakó Iónoknak, az az: Iászoknak eredetükről: „Ευχονται δὲ τὸ μὲν ἀνέκαθεν Ἀργείων ἀποικοι γεγονέναι, μετὰ δὲ ταῦτα Μιλησίων, ἐπαγαγομένων τῶν προγόνων τὸν Νηλέως υἱὸν, τῷ κτίσαντος Μίλητον, διὰ τὴν ἐν τῷ Καρικῷ πολέμῳ γενομένην φθορὰν αὐτῶν.” Az az: „Ditsekednek pedig, hogy ugyan Argivusoknak származataik, azok után pedig a Milesiusoknak (származataik) behozván Öseik Neleus fiát, ki Miletust építette, a Káriai háboruban

*) Strabonis, Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tomo I. pag. mea 494. marg. 321. Libro VII.

lett veszedelmek által. *) Különös figyelemre méltó az, hogy, valamint Mósés a' Palaestina i Gázaiakat első eredetükre nézve Mizraimitákká, közelébbről pedig Philistaeusokká teszi, úgy Polybius is a' Jásusi lakosokat először Argivusokká, az az (mint egykor egész kiterjedésben megbizonyítani fogjuk) Magyarokká, azután pedig közelébbről, mint Milesiusokat és Iónéseket, igen helyesen Pelasgusokká, vagy is Philistaeusokká teszi. Így hirdette Stephanus Byzantinus is, mint fölebb (41. §.) már láttuk, a' Daphne mellett fekvő Antiochia Városnak, más néven Ióne nevűnek, Iászlakosait Argivus eredetűeknek. Hogy minden esetre az Argivusok, kik hasonlóképen gyakorta Pelasgusoknak is hivatnak, sem voltak Görögök, az már csak a'ból is kitetszik, a' mit Thucydides az Argos Amphilochicum nevű Városban és szomszédságában lakó Argivusokról íme soraiiban előad: „Καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μέγιστη τῆς Ἀμφιλοχίας, καὶ τὰς δυνατωτάτας εἶχεν οἰκητορας. ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι, Ἀμπρακιώτας ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ ξυνοίκιαις ἐπηγάγοντο· καὶ Ἐλληνησίθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων. οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι βάρβαροί εἰσιν.” Az az: „És volt ez a' Város legnagyobb Amphilochiában, és leggazdagabb lakosai voltak. A' nyomoruságoktól pedig, sok nemzések után, megtámadtatván, az Amprakiótákat, kik határosak voltak az Amphilochiai földhöz, mint együtt lakosokat bevitték, és Helleni-

*) Polybii, Historiae. Vindobonae, 1763. 8. Tomo II. pag. 442—443. Libro XVI. cap. 11.

s áltattak (elgörögösödtek), a' mostani nyelvet a'kor először az *Amprakiótai együtt lakóktól* (megtanulván). A' más *Amphilochusok* pedig *Barbarusok* voltak." *) Nem is tsudálkozhatni ezen, ha tudjuk, hogy Danaus, a' Peloponnesusi Argos építője, Aegyptusból (helesebben: Mitzraim Tartományból) vezette ki Népeit. Strábo sorait e'ről imént (54. §.) adtuk elő: Diodorus Siculus pedig nyilván állítja: „Λέγουσι δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Δαναὸν ὀρμηθέντας ὁμοίως ἐκεῖθεν, συνοικίσαι τὴν ἀρχαιοτάτην σχεδὸν τῶν παρ' Ἑλλησι πόλεων Ἄργος.” Az az: „Mondják pedig, hogy azok is, kik Danaussal jöttek, hasonlóképen onnét (Aegyptusból) népesítették, majd legrégiebbet a' Hellen Városok között, Argost.” **) A' Mitzraim föld volt, tudniillik, a' régi és első Argivia, vagy is Arkádia, más néven Iberia és Georgia, mint máskor megmutatni fogjuk, a' mi oknál fogva Alexandriai Clemens után helesen írja Pamphili Eusebius: „Ἀπὶς τε ὁ Ἄργου Βασιλεὺς Μέμφιν οἰκίζει, ὡς φησὶν Ἀρίστιππος ἐν πρώτῃ Ἀρκαδικῶν τῆτον δὲ Ἀριστέας ὁ Ἀργεῖος ἐπονομασθῆναι φησὶ Σάραπιν, κατ' τῆτον εἶναι, ὃν Ἀιγύπτιοι σέβουσι.” Az az: „És Apis, az Argivusoknak Királyuk, Memphist építi, mint mondja Aristippus az Arkádiai Dolgoknak első könyvükben: Ezt pedig az Argivus Aristaeás elnevezettnek lenni mondja Sarapisnak, és ezt lenni mondja, kit az Aegyptusiak tisztelnek.” ***) Ide vág tehát

*) Thucydidis, De Bello Peloponnesiaco Libri VIII. Lipsiae, 1790. 4to Tomo I. pag. 358 Libro II. cap. 68.

**) Diodori Siculi, Bibliotheca Historica. Biponti, 1793. 8. Vol. I. pag. 79. Libro I. cap. 28.

***) Eusebii Pamphili, Praeparatio Euangelica. Coloniae, 1688. fol. pag. 499. Libro X. cap. 12.

Ephorus véleménye is, mellyről beszéli Strábó:
 „Τὸς δὲ Πελασγοῦς, ὅτι μὲν ἀρχαῖον τί φῦλον κατὰ
 τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεπόλασε, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς
 Ἄιολεῦσι τοῖς κατὰ Θεσσαλίαν, ὁμολογοῦσιν ἅπαν-
 τες σχεδόντι. νομίζειν δὲ φησὶν Εφορος, τὸ ἀνέκαθεν
 Ἀρκάδας ὄντας ἐλέσθαι στρατιωτικὸν βίον: εἰς δὲ
 τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν προτρέποντας πολλὰς, ἅπασι τὸ
 ὄνοματὸς μεταδῆναι, καὶ πολλὴν ἐπιφάνειαν κτήσασθαι,
 καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, παρ’
 ὅσους ποτὲ ἀφικμένοι τετυχήκασι.” Az az: „Hogy pe-
 dig a’ Pelasgusok, mint ugyan régi Nem-
 zetség, egész Hellásban elterjedtek, és legin-
 kább az Aeolusok között Thessáliában, meg-
 vallják majd mindnyájon. Ephorus pedig mond-
 ja, hogy azt véli, hogy eleintem Arkadesek
 levén, a’ katonai életet választották: Ugyan
 ezen életmódára pedig fordítván sokakat,
 mindnyájukkal nevüket közlötték, és sok híres-
 séget nyertek, mind a’ Helleneknél (Görögök-
 nél), mind másoknál, kikhez a’kor által men-
 tek.” És valamivel alább: „Τῷ γ’ Εφόρω τῷ ἔξ
 Ἀρκαδίας εἶναι τὸ φῦλον τῆτα, ἤρξεν Ἡσίοδος.
 φησὶ γάρ,

„Υιῆς ἔξ ἐγένοντο Λυκάονας ἀντιθέοιο
 Ὃν ποτε τίχτε Πελασγός.”

Ἄισχύλος δ’ ἔκ τῆ περὶ Μυκῆνας Ἀργούς φησὶν ἔν
 Ἰκέτισιν ἢ Δαναΐσι τὸ γένος αὐτῶν, καὶ τὴν Πελοπόν-
 νησον δὲ, Πελασγίαν φησὶν Εφορος κληθῆναι.” Az az:
 „Ephorusnak, ki Arkadiából lenni ezen
 Nemzetséget (mondotta), Hesiodus adott okot.
 Mert mondja:

„Fiai születtek Isteni Lykaonnak,
 Kit hajdan nemzett Pelásgus.”

Aeschylus pedig Mykene körül (sekvő) Argos-
 ból azoknak Nemzetségüket (lenni) mondja

Iketisében, vagy Danaidáiban, Peloponnesust is pedig Pelasgiának neveztetni mondja Ephorus. *) Az Arkádia nevezet, tudniillik, épen a' nyit jelent, a' meennyit jelent Argivia, mint közelébb, egyedül figyelem gerjesztésül, mondtuk. Más színben fognak mind ezek föltünni, ha egykor egyenesen a' Magyar Nemzetről értekezhetünk. Addig tehát elég legyen itt még azt röviden emlitenünk, hogy az Athenae város mellett lakott Megarensis Nép valóban Magyar Nép volt, 's a' Megar név csak megrontatása a' Magyar névnek. Azon Edények, melyek Megarában készítették, a' Kereskedőktől Magyar Edényeknek hivattak, 's hibáson akarja e' szokást Stephanus Byzantinus megigazítani, midőn írja: „Τὸ θηλυκὸν ἐπὶ τῆς χώρας, Μεγαρίς, καὶ Μεγαρηίς. καὶ κτητικὸν, Μεγαρικὸς. Ἔτι δὲ καὶ τῆς Μεγαρικῆς κεράμους διὰ τὴν εὐχρη λέγειν, ἢ διὰ τὴν α, ὡς οἱ ἔμποροι τὴν ἀρχαίαν παραφθείροντες.” „Az az; „A' nőstény Nem a' tartományban Megaris és Megareis. És a' birtokosban Megaricus. Így pedig a' Megaricus Edényeket E által kell mondani, nem A által, mint a' Kereskedők, kik a' kezdő (szótagotskát) elrontják.” Ugyan ő írja: „Καὶ τὸ Μεγαρικὸν ἔθνος.” Az az: „És Megaricus Nemzet.” **)

56. §.

Elnem hallgathatjuk itt az Iónokról, az az: Iászokról azon fontos heleket, melyek Javán Ország neve alatt a' Szent Írás-

*) Strabonis, Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tomo I. pag. mea 337—338. marg. 220—221. Libro V.

**) Stephanus Byzantinus, De Urbibus. Lugduni Batavorum, 1694. fol. pag. 543. Sub voce: Megara, et Megaricum.

ban a' későbbi Szent Írókban róluk találatnak. Dániel Próféta, ki Krisztus születése előtt 534-dik évfelé halt meg, és a' ki hihetőképén Királyi Nemből eredett és a' Babyloniaiaktól Bőltessége miatt Beltschazar néven hivatott, Nagy Sándor Makedoniai Királyt, nevét elhallgatva ugyan, de még is csak nem ujjal mutatva a' Sidó, vagy inkább Chaldaeus Kutfőben Javán, az az: Ióniai, vagy is Iász Királynak nevezi. *) Így értették legalább a' Sidók Dánielnek Javán Nemzetét, a' mint Flávius Jósefnek ime magyarázatából kitetszik: „Τῆν δ' ἐρήμωσιν τῆ ναᾶ συνέβη γενεσθαι κατὰ τὴν Δανιήλσ προφητείαν, πρὸ τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένην ἐτῶν. ἐδήλωσε ; ἄρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσσειν αὐτόν.” Az az: „Az elpusztulása tehát a' Templomnak történt Dániel jövendölése szerint négy száz nyoltzadik esztendőben. Mert jelentette, hogy a' Makedók rontják el azt.” **) Dániel Könyvében a' Makedók-ról egy betű sinsen, hanem a' Javán Királyról mondatnak azok, a' miket a' Makedo Fejedelem valóban végbe vitt. Nem regéz tehát Ben-Góron Jósef Sidó Író, midőn írja: „A' Javán-Fiai a' Javonok, kik Makedonia Országban laknak.” ***) Elő jó a' Javán Név Isaiásnál, Ezechielnél és Joelnél is, de ezekben világosan a' környülállásokból meg nem különböztethetni, minő Nem-

*) Dániel Profétálása. VIII. 21. X. 20. XI. 2. 3.

***) Flavi Josephi, Opera Omnia. Amstelaedani, 1726. fol. Tomo I. pag. 617. Antiquit. Iudaic. Libro XII. cap. 7. Nro 6.

***) Josephus Hebraicus. Gothae et Lipsiae. 1710, 4to pag. 4. Libro I. cap. 1.

zetnek tulajdonittatik a' Javán Nevezet. *) A' LXX. Tolmátsok e' heleken, mint Dánielnél is, Hellas, a' Vulgata pedig Graecia fordítással élnek. Az már a' kérdés ismét, vallyon helesen nevezte-e Dániel a' Makedo Népet Javán Népek, és Görögök voltak-e a' Makedoniaiak? Ha a' Makedoniai Pénzeket és p. o. a' Stagirai Aristoteles Könyveit tekintjük, azt kell gondolnunk, hogy a' Makedonok valóban Görög Nyelvű Nép voltak: Azonban egészen másra tanít bennünket a' Történet Tudomány, és azért közelébb Müller, a' munkás Német Tudós, maga is a'ra hajlott vizsgálódásai után, hogy a' Makedonok kétségen kívül Barbarusok, 's különösen Itur Eredetű Népnek valóanak. **) Az ősz Herodotus Kroesusról írja, nem pedig mi mondjuk: „Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἔοντας προσκτῆσαι το φίλους. ἱστορέων δὲ, εὔρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχον-τας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἴωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα ἔοντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν, Πελασγικόν· τὸ δὲ, Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν, οὐδαμῆ κω ἐξεχώρησε· τὸ δὲ, ποικιλόπλητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιωτίν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Ὀυλυμπον· χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιωτίν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος ὡς ἐξανεστή ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ, Μακεδόνον καλεομένον. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὶς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἔλθον, Δωρι-

*) Isaiásnál LXVI. 19. — — Ezechielnél XXVII. 13. — — Joelnél III. 11. a' Görög Szent Írás és a' Vulgata szerént pedig III. 6.

**) K. O. Müller, Ueber die Wohnsitze, die Abstammung und die ältere Geschichte des Makedonischen Volks. Berlin, 1825. 8vo S. 49.

κὸν ἐκλήθη.” Az az: „Ezek után pedig (Kroesus) gondoskodott, tudakozván, kiket a’ Hellenek közül, mint leghatalmasabbakat fölvenne Barátinak. Tudakozódván pedig találta a’ Lakedaemoniusokat és Athenaebelieket elsőbbségnek, azokat ugyan a’ Dóriai Nemzetségből, ezeket pedig az Ióniaiból. Mert ezek voltak előbb itéltettek (a’ hatalomra nézve) regtől fogva. Az ugyan Pelasgus, ez pedig Hellen Nemzet: És az ugyan sehová sem költözött, ez pedig igen vándorló. Mert ugyan Deukálion Király alatt lakta a’ Phthiotis földet. Dorus Hellen fia alatt pedig azon földet (lakta), melly Ossa és Olympus alatt volt, hivatván pedig Histiaeotisnak: Histiaeotisból pedig, mint kimozdított a’ Kadmeusoktól, lakott Pindusban (ez Makedoniai Hegy neve), Makedononnak neveztetvén. Onnand pedig ismét Dryopisba által ment, és Dryopisból így Peloponnesusba menvén Dóriainak hivatott.” *) Itt, ha mi jól értjük e’ helet, Herodotus a’ Makedónokat szinte úgy Iónesekké és a’ régi Athenaebelieknek rokonaikká teszi, mint Javánokká tette a’ Makedónokat Dániel Próféta is. Más helen Herodotus a’ Makedoniai Sándort, Amyntás fiát, így beszélteti a’ Persákkal Dárius uralkodása alatt: „Ὡς παντελέως μάθητε τιμώμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἔστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμπσαντι ἀπαγγείλητε, ὡς ἀνὴρ Ἕλληνα, Μακεδόνων ὑπαρχος, εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζην καὶ κοιτην.” Az az: „Hogy teljesen megtanuljátok, tiszteltetvén tőlünk, mellyekre vagytok méltók, és pedig a’ Királynak is, ki küldött, mondjátok

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo I. pag. 61—62. Libro I. cap. 56.

(meg, hogy a Hellen Férfit, a Makedonoknak Hormányozójuk, titeket jól fogadott mind asztallal, mind ágygyal." Egy másik helen ismét följegyzette Herodotus ezen Sándorról, Amyntás fiáról: „Ελληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδικκεῶ γεγονότας, κατὰ περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοιαῖς ὀπισθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνας· πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διαπορευόμενος ἀγῶνα Ἕλληνα οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου, καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι Ἕλληνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι τῶ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἕλληνων. Ἀλεξάνδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἰσὶ Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῶ πρώτῳ.” **Αἴτιαι:** Hogy pedig ezek (a' Perdikkás Makedoniai Királytól származott Amyntas és Sándor) Hellenek voltak, Perdikkástól eredvén, mint maguk mondják, magam is úgy tudom, és valóban ezen beszédekben azután megis fogom mutatni, hogy Hellenesek: E'hez pedig (járul): az Olympuban való Hellen Hartzot követők is így emérték lenni. Mert Sándor hartzolni akarván, lemenvén ugyan a'ra (a' végre), az Ellenhartzolandók a' Hellenek közül kitiltották őtet, mondván, hogy nem a' Barbarus hartzolóké legyen a' hartz, hanem a' Helleneké. Sándor pedig, minekutána megmutatta, hogy Argivus volna, íteltetett lenni Hellennek, és hartzolván a' stádiumot kiesett az elsőből.”

*) Itt Herodotus szerint a' Makedók majd Barbarusok, majd Argivusok. Azonban itt is, de főlebb is, Herodotustól a' Makedók

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo II. pag. 412—414. Libro V. cap. 20. 22.

ninden esetre a' Hellen Nép közé számlál-
atnak.

57. §.

Úgy, de a' Hellenek alatt, mondhatná
ellenvetésül néki, Herodotus bizonyosan Görög
Népet ért. — Így vélekedünk magunk is, azon-
ban tagadjuk még is, hogy a' Hellenek helyes
értelemben Herodotus szerint is Görögök
voltak. Megkell különböztetni itt a' különféle
időket, össze kell hasonlítani Herodotus állitá-
sait egymással, össze a' többi írókkal, és azon-
nal ki emelkedni fogunk a' nehézségekből. He-
rodotus, mint fölebb (53. §.) láttuk, a' régi Ión-
eseket és régi Athenaebelieket, vala-
mint a' Kis Ásiai Ióneseket is, Peloponne-
susból ki költözött, vagy az Achaeusoktól ki-
űzetett Pelasgusoknak tartja. Minő nemzet
voltak e PELASGUSOK, a'ról pedig így nyilat-
koztatja ki magát határozottan: „*Ἦν τινα δὲ
γλῶσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοὶ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι.
εἰ δὲ χρεὼν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι
εἰσοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρησιτῶνα πόλιν
οἰκευτων, οἱ ὄμουροί τοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι
καλομένοισι, οἴκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσ-
σαλιῶτιν καλομένην: καὶ τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκιην
Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι
ἔγένοντο Ἀθηναίοισι καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἔοντα
πολίσιματα τὸ οὖνομα μετέβαλε· εἰ τοῖτοισι τεκμαιρόμενον
δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον
γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ
Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἔον Πελασγικὸν ἅμα
τῇ μεταβολῇ τῇ εἰς Ἑλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε.
καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρησιτωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν
σφρας περιοικέοντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιη-
νοί· σφίσι δὲ, ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἠνεί-
καντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες εἰς ταῦτα τὰ*

χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν Φυλακῇ.” Az az: „Mitsoda Nyelvet pedig beszéltek a' Pelasgusok, nem mondhatom meg bizonynyal. Ha pedig szükség gyanitottat mondani azokból, kik most is fön vagynak, a' Pelasgusokból, kik a' Tyrseusoknak Krestona városuk fölött laknak, kik határosak valaha voltak azokkal, kik Dórusoknak neveztettek, lahták pedig a'kor a' földet, melly most Thessaliotisnak neveztetik, és (lakták) Plákiát és Skylakessüket a' Pelasgusoknak, kik lahtak Hellepontusban, kik együtt lakók voltak az Athenaebeliekkel, és akármennyi más Pelasgusi Városok a' nevet megváltoztatták; — ha ezekből gyanitottat kell mondani: **VOLTAK A' PELASGUSOK BARBARUS NYELVET BESZÉLŐK.** Ha tehát minden, a' mi Pelasgikusnak (neveztetett), így volt, **AZ ATTIKUS NEMZET, PELASGIKUS LEVÉN, AZ ÁLTAL KÖLTÖZÉSSEL A' HELLENEKHEZ (itt Görögöket ért) A' NYELVÉT IS LETANULTA.** Mert ugyan is bizonyosan a' Krestonaiak sem egy nyelvűek semmi most őket körülakókkal, sem a' Plakiánusok; ő velük pedig egy nyelvűek. És jelentik, hogy, mellyet bevittek, a' nyelv Billeget, által menvén azon Tartományokba, azt birják Phylakében is.” *) Mindjárt ezek után mondja határozottan ismét, de tsak **VÉLEMÉNY** formában, a' tiszteletre méltó Herodotus a' Görögökről a' már a'kor reájuk nézve nagyon keletben volt Hellen név alatt: „Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλῶσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο, αἰεὶ τότε τῇ αὐτῇ διαχρῆσται ὡς ἔμοι καταφαίνεται εἶναι. ἀποσχισθὲν μὲντοι ἀπὸ τοῦ Πε-

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo I. I. pag. 62—63. Libro I. Cap. 57.

λασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον, αὖξεται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὴ ὦν ἐμοί τε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμᾶ μεγάλως αὖξηθῆναι.” Az az: „*A’ Hellen Nemzet pedig Nyelvel ugyan, minekutána lett (az az: eredetétől fogva), mindig ugyan a’val él, a’ mint nekem látszik lenni. Elszakadván ugyan a’ Pelasgikus Nemzettől, lévén erőtlen, kis eredetből származván, nőtt sok Nemzeteknek sokaságukra, leginkább jövőn hozzája más sok Barbarus Nemzetek is, a’ mint bizonynyal nekem látszik. Nem is nőtt a’ Pelasgikus Nemzet, lévén Barbarus (az az: míg a’ maga nyelvét használta), valamelly nagyságra.*” *) E’ két Fejezetben tette-le Herodotus meghatározott kinyilatkoztatását a’ Pelasgusokról is, a’ Hellenekről is, kik alatt (tudniillik: a’ Hellenek alatt) ő reánk nézve bizonyosan Görögöket ért. Az itt tehát a’ fő dolog, hogy Herodotus értelmét, saját lelke szerént, nagy pontossággal meghatározzuk mind a’ Pelasgusokról, mind a’ Hellenekről. E’ fontos munka nélkül Herodotusnak számos heleit az Olvasók vagy teljességgel meg nem fogják érteni, vagy balul és hibáson fogják megérteni. Lássunk tehát az elányira szükséges meghatározáshoz,

58. §.

Ha eléggé behatottunk Herodotus állításainak velőjükbe, úgy hihetőképen ezeket mondja Herodotus, és ugyan

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo I. pag. 63—64, Libro I. cap. 58.

I. A' Pelasgusokról:

1.) Mivel a' Pelasgus Nemzet Nyelvére nézve fenékes tudományraszert nem tehetett a' Históriaját fölötte nagy szorgalommal készítette Herodotus, azért a' Pelasgus Nemzet Nyelvéről valami bizonyosat nem akart állítani. Ezen örizkedés neki valóban dicséretére válik.

2.) Azonban Véleményét a' Pelasgus Nemzet Nyelvéről, a' miért neki nagy köszönettel tartozik a' Históriai Tudomány, csak ugyan fölötte tanítólag előadta.

3.) Herodotus úgy állítja, mint valót és bizonyost, hogy az ő éltekor Pelasgusok még voltak a' föld kerékén. A' kiket ezek közül közelébbről esmért, azoknak lakheleiket derekasán meg is határozta.

4.) Laktak pedig Herodotus előadása szerint Pelasgusok először is Krestona Város fölött, és, a' mintalább mondja, benne is. Ezt a' Krestónát Herodotus maga a' Tyrsenusoknak tulajdonítja. Thucydides Krestónát a' Makedóktól elfoglaltatott és nem eredeti képen Makedoniához tartozó Városnak lenni hirdeti, a' honnand történhetett, hogy a' későbbben élt Athenaeusnál Graestonia a' Makedoniai Városok közé számáltatik. *) Stephanus Byzantinus Graestonia Tartományt és Kreston Várost is helheztet Thraikiába. Amazt Makedoniával határossá, emezt pedig Herodotus Krestona

*) Thucydidis, De Bello Peloponnesiaco Libri VIII. Lipsiae, 1790. 4to Tomo I. pag. 406. Libro II. cap. 99. — — pag. 662. Libro IV. cap. 109. — — Athenaei, Deipnosophistarum Libri XV. Argentorati, 1801. 8vo Vol. I. pag. 304. Libro III. cap. 12.

Városával egygyé teszi. *) Stephanus Byzantinus ezekben a'nál hihetőbb valót mond, mennél bizonyosabb, hogy maga Herodotus is más helyen a' Krestonaiakat a' Thrak Néppel egy Nemzetnek hirdeti. **) Mi is tehát nagyobb bátorság okáért Krestona Várost, mellyben és a' melly fölött Herodotus éltekor Pelasgusok laktak, Thraikiába helhezettjük.

5.) Laktak Herodotus előadása szerint Herodotus éltekor Pelasgusok még Plakiában és Skylakeben is. E' helek Idősb Plinius tudósítása szerint Kis Ásiában a' régi Propontis (ma: Marmora Tenger) alatt a' hajdani Kyzikum és Prusa között az Olympus Hegy szomszédságában feküdtek. Írja, tudniillik, Idősb Plinius: „*Vltra Insula, quam continenti iunxit Alexander in qua oppidum MILESIORVM Cyzicum, antea vocitatum Arctonnesos, et Dolionis, et Dindymis, cujus a' vertice mons Dindymus. Mox Oppida PLACIA, Ariacos, SCYLACE, quorum a tergo mons Olympus, Mysius dictus.*” Az az: „Odább Sziget, mellyet a' szározzal egybekaptasolt Sándor, és a' mellyben fekszik *Cyzicum* a' MILESIUSOKNAK Mező Városuk, előbb *Arctonnesos* névvel, az után *Dolionis* és *Dindymis*, mellynek homlokánál *Dindymus* Hegy. Következnek *PLACIA, Ariacos, SCYLACE* Mező Városok, s ezek után emelkedik *Olympus*, melly *Mysius*-nak hivatik.” ***) Említést téssen ezen Pelasgusokról, éréntvén egyszer'smind későbbi vi-

*) Stephani Byzantini, De Urbibus. Lugduni Batavorum, 1694. fol. pag. 280. 479.

**) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8vo Tomo II. pag. 396—398. Libro V. cap. 3. 5.

***) Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis. Parisiis, 1741. fol. Tomo I. pag. 288—289. Libro V. cap. 32.

szontagságaikat is, Phótius Kivonatai között Konon is, Kyzikum Nevét Kyzikustól, Apollo fiától, költsönözvén. *) Apollonius Rhodius szerint, a' mit fölebb (25 §.) kiírtunk, Kyzikumban hajdan Iaonesek, az az: Iások tartozkodtak.

6.) Laktak Herodotus előadása szerint Herodotus éltekor Pelasgusok még a' régi Hellespontus, vagy is a' mai Dardanellák mellett is Trója körül. Az Ida Hegy alatt fekvő Antandrus hajdani Városnak Pelasgus lakosiról tudósít Konon Phótiusnál ismét bennünket. **)

7.) Laktak végre Herodotus előadása szerint Herodotus éltekor Pelasgusok még Phylakében is. Illyen nevü Város több volt, mint a' régi Kutfőkből ki tetszik. Homerus, Strabó és Stephanus Byzantinus egyet a' Thessáliai Phthiotisba helheztetnek. ***) Pausánias egy Peloponnesusban fekvőről szól, mellynél az Alpheus viz ered előadása szerint. ****) Livius Római Históriájában az Epirusi Molossis Tartománynak tulajdonit egyet. *****) Ptolemaeus szerint fe-

*) Photii, Myriobiblon. Geneuae, 1611. fol. pag. 449. Codice CLXXXVI sub Nro XLI.

***) Photii, Myriobiblon. Geneuae, 1611. fol. pag. 448—449. Codice CLXXXVI. Nro XLI.

****) Homeri, Opera. Basileae, 1779. 8vo Tomo I. pag. 52. Iliad. Libro II. v. 695. — — pag. 326. Iliad. XIII, v. 696. E'nek lakosi XIII. v. 698. Phylakidák-nak hivattak. — — Strabonis, Geographia. Amstelredami, 1707. fol. Tomo I. pag. 661. marg. 433. Libro IX. — — Stephanus Byzantinus, De Urbibus. Lugduni Batavorum, 1694. fol. pag. 745.

*****) Pausaniae, Graeciae Descriptio. Lipsiae, 1795. 8vo Tomo II. pag. 516. In Arcadicis Cap. 54 Nro 1.

*****) Titi Livii Patavini, Historiarum Libri. Lipsiae, 1785. 8. Tomo IV. pag. 200. Libro XLV. cap. 36.

küldött egy Phylake Város a' Pieria nevű Make-
doniai Tájon is. *) Azonban, minthogy Herodo-
tus olyan Phylakei lakosokról szól, kik Thes-
saliotisból a' Dorisiak mellül, a' mint látszik,
Kis Ásiába általköltöztek, e' városokkal nem le-
het egyezésbe hozni Herodotus Phylakejét. Azt
véljük tehát, de, követvén Herodotus ditső nyom-
dokát, tsak gyanítólag, hogy itt Herodotus a'
Kis Ásiai Phrygiában lakott Phylakensius Nép-
ről szól, mellynek emlekezetét Ptolemaeus hí-
ven föntartotta. **)

8) Már ezen Pelasgusokról, kiket mosta-
nig leírtunk, határozottan, mint valót, állítja
Herodotus, hogy ők BARBARUS NYELVET be-
széltek, a' mi által kizáratnak egyenesen a'
Görög Nyelvé Nepség kebeléből.

9). Még különösebben is állítja, mint bi-
zonyost, Herodotus ezen Pelasgusokról,
hogy az Európában lakó Krestonaiaknak nyelvük
megegyezett híven az Ásiai Pelasgusoknak nyel-
vükkel, ellenben a' Krestona mellett lakó más
Népeknek nyelvük különbözött a' Pelasgus
Nyelvtől.

10) Nyilván vallja Herodotus azt is, hogy
Athenaeben laktak Pelasgusok. Ezt nem is
tagadhatta volna, mivel ő épen olly derekasan
tudta, hogy Athenae Fellegvárának falait, azon
tsekély részt kivéve, mellyet Cimon, Miltiades
fia, épített, a' Pelasgusok emelték, mint
tudta utóbb a' Halikarnassusi Dionysius és Pau-

*) Claudii Ptolemaei, Geographia. Francofurti, 1605.
fol. pag. 84. Libro III. cap. 13.

**) Claudii Ptolemaei, Geographia. Francofurti, 1605. fol.
pag. 120. Libro V. cap. 2.

saniás. *) Mindazonáltal Herodotus a' maga életkor már nem esmért Athenaeben Pelasgusokat, és azért azon gyanításra, de tsak gyanításra, vetemedett, hogy, ha a' többi Pelasgusok is hajdan szinte úgy Barbarus Nyelvet beszéltek, mint az ő időjebeliak, úgy mi-nekutána Athenaeben, közönségesen Attikában, Thessáliában, és másutt is Görög Országban már többé Nyelvüknek nyoma fön nem volt, elkor-tsosodván, Görögöké, kiket ő széltében elég hibáson Helleneknek nevez, által változtak. Ezen gondolkodás módból nevezi néhol mind a' mellett is, hogy megvallja nyilván Pelasgus Eredetüket, az Iónokat, az az: Iászokat is Hellen Nemzetnek, ámbár a' Lakedaemoniaiakat és Dórusiakat még (56. §.) Pelasgusoknak nevezi. Így értjük mi Herodotus fontos helét a' Pelasgus Nemzet nyelvéről: Azonban köszönettel fogjuk venni, ha mások bennünket helesebbekre fognak tanítani.

II. A' Hellenekről:

1) Azt gyanítja mindenek előtt Herodotus, a' mit épen előbb mondottunk, hogy ezek eredetiképen Görög Nyelvü Nemzet valának, és hogy a' Hellen Név egyenesen, másokra nézve kizárólag, a' Görög Nemzet Neve volt mindenkor.

2). Meg vallja Herodotus, hogy a' Görögök a'kor, midőn a' Pelasgusoktól elszakadtak, erőtlen karban voltak, hanem utóbb főképen más Barbarus Nemzeteknek elkortso-

*) Dionysii Halicarnassensis, Opera. Lipsiae, 1774. 8vo Vol. I. pag. 75. Antiquit. Rom. Libro I. cap. 28. — — Pausaniae, Graeciae Descriptio. Lipsiae, 1794. 8vo Tomo I. pag. 106—107. In Atticis Libro I. cap. 28. Nro 3.

sittatásuk által emelkedtek hatalomra és sokaságra. Végre

5) Mondja Herodotus, hogy a' Pelasgicus Nemzet, míg a' Görög Néppel öszsze nem vegyült, 's mint ő gyanítja, kortsosodás által el nem változott, nem is nőtt valaminagyságra — Kitsiny volt-e a' Pelasgus Nemzet, midőn elfoglalta Mercurus alatt Görög Országot? Midőn Athenæket, Byzantiumot, Neapolist és számtalan Városait építette? Midőn a' Görögöknek is Tsinosodást, Szorgalom Ösztönt, Földmívelési Ingert és Betüket adott? Kitsiny volt-e midőn Kis-Ásiát, Olasz Országot, Spanyol Országot és Britanniát magáévá tette? Vagy emberek helett a'kor a' többi Nemzetek mind futó Ózfiakból állottak-e?

59. §.

A' mit Herodotus a' Pelasgusokról előadott gyanítás képen Nyelvükre nézve, az a' mostanig általunk fölhozattakból nem csak gyanítás, hanem hiteles Történeti Valóság, ha mi el nem tévedtünk állításainkban. Való kétségen kívül az is, hogy kortsosodás által sokan a' Pelasgusok közül Görögök ké által változtak, mert nintsen talán az egész Föld Kerékségén Nemzet, melly önként sebes lépésekkel maga úgy elébe menne a' kortsosodásnak, mint a' Magyar Eredetü Nemzetek. Bámulva olvassuk mi mindenkor a' bizonyosan Kún eredetü Kumaiakról Liviusnak ime rettentő sorait: „Cumanis eo anno PETENTIBVS permissum, VT PVBLICE LATINE LOQVERENTVR, ET PRAECONIBVS LATINE VENDENDI IVS ESSET.” Az az: A' Kumánusoknak ezen évben, AZT MAGUK KÉR-VÉN, megengedettett, HOGY NYILVÁN (a'

Római Tanáts előtt) LATÁN NYELVEN BE SZÉLHESSENEK, ÉS A' KIKIÁLTÓK LATÁN NYELVEN ÁRULHASSANAK." *) Illyen félekkel teljes az Ősz Magyar Történet Tudomány Azonban, hogy a' Pelasgusoknak és Iónoknak, az az: Iászoknak, kik Funke Idővetése szerint is Krisztus születése előtt 1626-dik évben már Görögországban laktak. *)), egy részük Thessáliából kiköltözött Kis Ásiába, azt Herodotus, mint láttuk, maga is hirdeti; a' másik résznek kiköltözéséről pedig Epirusba, Illyricumba, Siciliába és Felső Itáliába, mellyet Herodotus alig esmért, teledes tele vagynak a' későbbi Írók és a' Római Historikusok. E' kiköltözések által Görögországnak lakosai természetesen mások lettek, és nem maradtak a' Pelasgusok. E'kor, tudniillik, igazuk volt az Athénabelieknek, ha ellene mondottak az Ión, az az: Iász névnek; igazuk volt a' Kis Ásiai Iónoknak, az az: Iászoknak is, ha nemzeti Ión, az az: Iász nevüknek örültek. Írja ugyan is Herodotus: „Τούτων δὴ ὄντων τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτησι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν

-
- *) Titi Livii Patauini, Historiarum Libri. Lipsiae, 1785. 8vo Tomo III. pag. 536. Libro XL. cap. 44. — E' Cumánusok nem Görög, hanem O s c a (Úz) nyelvet beszéltek. Építették Cumát Olaszországban a Chalcidensisek, az az: Scythák. Lássad: C. Velleii Paterculi, Historia Romana. Argentorati, 1811. 8. pag. 74. Libro I. cap. 4.
- **) C. P. Funke's Real-Schullexicon. Wien, 1806. 8. IV. Theil, S. 157. — — Petávius Az Argivus Inachus uralkodása kezdetét Kr. sz. előtt 1857-dik évre határozza. Lássad: Petauii Dionysii, Doctrina Temporum. Venetiis, 1757. fol. Tomo II. pag. 285. De a' Chronológiáról majd máskor fogunk szólni.

ω Περσέων κατήκοι, οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. Απεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἴωνων οὔτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῶ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν θνέων τὸ Ἴωνικόν, καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν' ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται οἱ οἱ πολλοὶ αὐτέων, ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὔνοματι. αἱ δὲ δωδέκα πόλιες αὐταὶ τῷ τε οὔνοματι ἠγάλλοντο, αἱ ἱερὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφρέων αὐτέων, τῷ οὔνοματι θεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι ἡδαμοῖσι ἄλλοισι Ἴώνων. οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοῦ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Συροναῖοι." Az az: „Ezen Iónesek közül pedig a' Miletusiak ugyan mentek voltak a' félelemtől, frigyet tevén (Cyrus-al). Ő közülük pedig azoknak, kik a' szigetekben laktak, semmi nehéz nem volt, mert em a' Phoenitziaiak nem voltak a'kor a' Peráknek alattvalóik, sem a' Persák hajókázók. Elszakasztattak pedig más Iónesektől ezek sem más okból ugyan, hanem mivel gyengéje volt a'kor minden Hellen Nemzetségnek. Sokkal pedig leggyengébb (erőtlenebb) volt a' Vének közül az Ióniai, és legkisebb figyelmű, mert mivel Athenaeeken kívül nem volt más város figyelemre méltó. Most ugyan mind más Iónesek, mind az Athenaebeliek futották a' nevet, nem akarván Ióneseknek hivátni, hanem még most is látszának nekem sokan közülük elszégyeülni ezen nevezetre. A' XII. Városok pedig maguk e' névnek örültek, és templomot építettek a' magukén (a' maguk földén), mellynek nevet adtak Pan-Ión. Meghatározták pedig, hogy a'ban nem özösitének semmi más Ióneseket. Nem is

kértek pedig senkik közöslni (a'ban a' Templomban), csak a' Smyrnaeusok.) És eddig valókat mondott szerény gyanításában Herodotus. A' mit ellenben a' Hellenekről írt a'ban emberi gyarlóságból a' nagy férfiú tévedésbe esett, minthogy a' Hellen Név nem a' Görög, hanem a' Magyar Némzet neve volt, mint alább erős okoknál fogva Olvasóink bizonyosan elhiinni fogják. Bizonyosabbat tanulhatott volna itt Herodotus a' nála idősb Homerustól, kinél a' Hellen Név a' Pelasgusokat, Argivusokat és Achivusokat illeti, midőn így énekel a' halhatatlan érdemű nagy Költő:*

„Νῦν δ' αὖ τοὺς, ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος
ἔναιον,
Οἱ τ' Ἄλον, οἱ τ' Ἀλόπην, οἱ τε Τρηχίην ἐνέμοντο,
Θεὶ τ' εἶχον Φθίην, ἣδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο, καὶ Ἑλληνας, καὶ Ἀχαιοί.“

Az az:

„Most pedig ezeket, kik Pelasgusi Argust lakták,
És kik Alont, és kik Alopét és kik Threkiát művelték,
És kik Phthiát birták, vagy szép aszszonyos Hellást,
Myrmidoneseeknek pedig hívattak, és Helleneknek, és Achivusoknak.**)

Ezért írta tehát Thucydides a' Hellen névről:
„Ἀηλοῖ δὲ μοι καὶ τὸδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν ἐξ

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo I. pag. 177—178. Libro I. cap. 143.

***) Homeri, Opera. Basileae, 1779. 8vo Tomo I. pag. 54. Iliad. Libro II. v. 681—684.

ἤκιστα πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν ἔδεν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἢ Ἑλλάς. δοκεῖ δὲ μοι, ἔδὲ τῆνομα τῆτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἑλλήνος τῆ Δευκαλίωνος, καὶ πάνυ ἔδὲ εἶναι ἢ ἐπὶ κλησις αὐτῆ, κατὰ ἔθνη δὲ, ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπιπλεῖστον, ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχουσαι. Ἑλλήνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτῆ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτῆς ἐπ' ὠφελεία ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἑλληνας. ἢ μέντοι πολλῆ γε χρόνε ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὀμηρος. πολλῶ γὰρ ὕστερος ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενος, ἔδαμῆ τῆς ξύμπαντας ὠνόμασεν, ἔδ' ἄλλης ἢ τῆς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, ὅπερ καὶ πρῶτοι Ἑλληνες ἦσαν. Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι, καὶ Ἀργεῖους, καὶ Ἀχαιῶς ἀνακαλεῖ. ἢ μὴν ἔδὲ βαρβάρους εἶρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἑλληνᾶς πω (ὡς ἐμοι δοκεῖ) ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι." Az az: „Jelenti pedig nekem ez is a' régiek gyengeségüket nem legkisebben, mert a' Trójai (dolgok) előtt semmit sem látszik előbb közösen munkálkodottnak lenni Hellás. Látszik pedig nekem, (hogy) ezen névvel sem bírt az egész Hellás a'kor, hanem ugyan a' Hellen Deukáliön előtt valóban nem is volt ez az elnevezés. A' Nemzetek szerént pedig mások, a' Pelasgicus leginkább, maguktól a' nevezetet vették. Minekutána pedig Hellen és az ő fiai Phthiotisban uralkodtak volna, és hívták volna őket segítségre más városokba, egymáshoz való társaságukból ugyan már inkább hívtak Helleneknek. Még is sok időig valamennyin nem győzedelmeskedett (ez a' nevezet). Jelenti pedig leginkább Homerus (ezt). Mert, sokkal később már a' Trójai Dolgoknál lévén, sehol sem nevezte mindnyájukat (Helleneknek), sem másokat, mint azokat, kik Achil-

*lessel (jöttek) Phthiotisból, a' kik is első Hellenesek voltak. A' Dánáusokat pedig verseiben Argivusoknak is, Achivusoknak is nevezi. Se ugyan Barbarusoknak mondja, mivel se a' Hellenesek valahol (mint nekem látszik), mint a' Barbarusoknak ellentétetnek, egy névre nem különböztettek." *) A' mi Thucydidesben is nem egészen heles, azt majd alább a' Szent Írók helre fogják ütni. Tsak úgy hivatott a' Görög Nemzet a' Magyar Nép kiköltözése után a' hajdani Hellen Ország nevéből Hellennek, mint a' Tseh most Boiohemusnak hivatik. Sokszor használni kell a' Történet Tudományban Tacitusnak ime sorait: „*Uteriora Boii, Gallica Gens, tenuere. Manet adhuc Boiheimi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus.*” Az az: „*Odább a' Boiusok, Gallus Nép, laknak. Fön vagyon még Boiheimum neve, 's jelenti a' hel régi emlekezetét, ámbár más Nép lakik benne.*” **) Achillest Phthiotis és Hellás Urát Arriánus után Leo Diáconus Scythának nevezi. ***) Még többet mond Lucianus, midőn Deukálionról írja: „*Οι μὲν ὦν πολλοὶ, Δευκαλίωνα τὸν Σκῦθρα τὸ ἱρὸν εἰσασθαι λέγουσι τούτου Δευκαλίωνα, ἐπὶ τοῦ τὸ πολλὸν ὕδωρ ἐγένετο.*” „Az az: „*Ezek ugyan valóban sokan mondják, hogy a' Scythia Deukálion**

*) Thucydidis, De Bello Peloponnesiaco Libri VIII. Lipsiae, 1790. 4to Tomo I. pag. 8—12.

**) Caii Cornelii Taciti, Germania. cap. 28.

***) Leonis Diaconi, Historia. Parisiis, 1819. fol. pag. 92—93.

a' templomot építette: Azon Deukálion, ki alatt Viz Özön (sok víz) volt."*) E'nek a' Deukálionnak Hellen nevü fiától költsönözik a' Görög és máskésőbbi Írók a' Hellen Nemzet nevét. Görög volt-e Hellen, ha az Apja Scythá volt?

60. §.

A'ról kell most már hitelesen meggyőződnünk, hogy a' Pelasgusok, Iónesek, az az: Iászok, Argivusok, másképen Arkadesek és a' Kalchiták, az az: Scythák mind Siciliába, mind Fölső Itáliába valóban általköltöztek. E' vándorlásra nézve mi előbb a' Római Írókat fogjuk előszámlálni, azután azt, a' mit ezek mondanak, a' Görög Írókból is megfogjuk mutatni. A' Krisztus születése előtt 145 vagy 150-dik évben meghalt Cató beszéli: „*Spiretum Padi ostium a Pelasgis conditoribus Spira dictum, et a Diomede instauratum.*” Az az: „*Spiretum a Pádus folyó torkolatánál, mellyet a' Pelasgusok építettek és Spirának neveztek, Diomedes pedig helre állított.*”**) Marcus Terentius Varro, ki Krisztus születése előtt 27-dik évben végezte emberi pályáját, mondja: „*Et in Sabinis, quo e Graecia venerunt Pelasgi, etiam nunc ita dicunt.*” Az az: „*És a' Sabinus Tartományban, hová Görög Országból jöttek a' Pelasgusok, ma is úgy mondják.*”***) Ugyan Varro

*) Luciani Samosatensis, Opera. Biponti, 1791. 8vo Tomo IX. pag. 93. De Syria Dea.

**) Antiquae Historiae ex XXVII. Authoribus contextae Libri VI. Lugduni, 1591. 12mo pag. 58.

***) Scriptores Rei Rusticae. Biponti, 1787 8. Vol. I. pag. 204. Varro De Re Rustica. Libro III. cap. I.

másik könyvében, mellyet a' Latán nyelvről írt, Róma Városban „*Argeorum Sacra*”, és „*Argeorum Sacellum*” épületet emleget. *) Quintus Horátius Flaccus, ki Krisztus születése előtt 19-dik évben zárta be emberi pályáját, a' Sabinus Tartományban fekvő Tiburról éneklé egyhelen:

„*Vester Camoenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.*”

Más helen pedig dalolja:

„*Tibur Argeo positum colono
Sit meae sedes utinam Senectae.*” **)

Lucius Julius Moderatus Columella Krisztus születése után 65-dik év felé írta: „*Vt multi praetulerint carere penatibus, et propter iniurias vicinorum sedes suas profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbem gentes uniuersas petiisse, relicto patrio solo, Achaeos dico, et Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos; et, vt Primordia nostra contingam, Pelasgos, Aborigines, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerant.*” Az az: „Hogy sokan jobbnak találták elhagyni házi Isteneiket, és a' szomszédaiknak kártékonyágaik miatt székeiket futni. Ha tsak más okát nem adjuk a'nak,

*) M. Terentii Varronis, De Lingua Latina Libri. Bionti, 1788. 8vo Vol. I. pag. 14. 15. Libro IV.

**) Quintus Horatius Flaccus. Lipsiae. 1764. 8o Tomo I. pag. 167. Od. Libro III, 4, 22—23. — — pag. 114. Od. Libro II., 6, 5—6.

hogy minden Némzetek más tájokra, elhagyván lakheleiket, kiköltöztek, mint az Achaeusok, Hiberusok, és Albánusok, nem különben a' Siculusok (görögül: Sikelióták) és, hogy Előinket is érdekeljem, a' Pelasgusok, Aborigenesek, Arkadesek, minthogy rossz szomszédait nem tűrhették." *) Idősb Plinius Krisztus születése után 79-dik évfelé följegyzette: „*Umbros inde (ex Hetruria) exegere antiquitus Pelasgi: hos Lydi, a quorum Rege Tyrrheni; mox a sacrificio ritu lingua Graecorum Thusci sunt cognominati..... Agylla a Pelasgis conditoribus dictum.*” Az az: „Az Umbrusokat (Hetruriából) kiűzték hajdan a' Pelasgusok: Ezeket a' Lydusok, a' kiknek királyuktól Tyrrhenusoknak; utóbb az áldozat szokása miatt Görög Nyelven Thuscusoknak hivattak..... Agylla a' Pelasgus építőktől mondatott.” **) Más helyen megint így ír Idősb Plinius különösen Látiumról, mellyben Róma fekszik: „*Coloniae saepe mutatis, tenere alii aliis temporibus, Aborigines, Pelasgi, Arcades, Siculi, Aurunci, Rutuli.*” Az az: „Változván sokszor lakosi, mások, meg mások birták különbféle időkben, az Aborigenesek, a' Pelasgusok, Arkadesek, Siculusok, Auruncusok és Rutulusok.” ***) A' harmadik helyen beszéli Idősb Plinius: „A

*) *Scriptores Rei Rusticae Veteres Latini.* Biponti, 1787. svo vol. II. pag. 29—30. *Columella Libro I. cap. 3*

**) *Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis.* Parisiis, 1741 fol. Tomo I. pag. 150. *Libro. III. cap. 5.*

***) *Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis.* Parisiis, 1741. fol. Tomo I. pag. 152. *Libro III. cap. 5.*

Silaro regio tertia, et ager Lucanus Brutiusque incipit: nec ibi rara incolarum mutatione. Tenuerunt eam Pelasgi, Oenotrii, Itali, Morgetes, Siculi, Graeciae maxime Populi: novissime Lucani a Samnitibus orti duce Lucio. Oppidum Paestum, Graecis Posidonia appellatum." Az az: „*A Silarustól a harmadik tartomány, és a Lucániai meg Brutiai Föld kezdődik: itt sem volt ritka a lakos változás. Birták ezt a Pelasgusok, Oenotriusok, Italusok, Morgetesek, Siculusok, leginkább Görög Országi Népek: Legujabban a Lucánusok, a Samnitesektől eredvén Lucius Vezér alatt. Mezővárosa Paest, Görögül Posidonia.*" *) A negyedik helyen az Írás és Betű eredetről szólván írja ismét Idősb Plinius: „*Ex quo apparet, aeternum Litterarum usum. IN LATIVM EAS ATTVLERVNT PELASGI.*” Az az: „*Eből kiteszik, hogy örökös (igen régi) a Betűkkel élés. LÁTIUMBA BEHOZTÁK EZEKET A PELASGUSOK.*” Alább e tárgyról ismét beszélvén, még világosabban mondja: „*Gentium Consensus tacitus primus conspiravit, VT IONVM LITERIS VTERENTVR.*” Az az: *A Nemzeteknek néma egyezésük tilódott először abban össze, HOGY AZ IÓNOKNAK (az az: IÁSZOKNAK) BETŰIKKEL ÉLNEÑEK.*” *) Azt állítja ugyan, de csak gyanítólag, He-

- *) Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis. Parisiis, 1741. fol. Tomo I. pag. 157. Libro III. cap. 5. — — A Magyar Országi Pestet is Béla Király Jegyzője tanutétele szerint Ismaeliták az az: Iászok építették. De e'ről máskor.
- **) Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis, Parisiis, 1741 fol. Tomo I. pag. 413. Libro VII. cap. 56. — pag. 419. Libro VII. cap. 57.

rodotus az Ióneseknek, az az: Iászoknak Betüikről, hogy az Iónok ezeket a' Phoénitziaktól költsönözték, 's utóbb szaporították: De, ha már megtanultuk Stephanus Byzantinustól (37. §.), hogy Phoénitzia is Iósz, az az: Iász néven hivatott, és az egyéb fontos okokból is bizonyos, hogy a' Phoénitziak az Iászokkal és a' Kúnokkal (Philistaei=Chananaei=Phoenices) egy nyelvű Nép voltak, úgy Herodotus állítása, mellyről máskor bővebben fogunk szólani, semmit sem ront Plinius szovain. *) Sextus Aurelius Propertius, valamint Homerus (Iliad. XVI. 233.) és a' régi Suidás Strábónál (Libro VII. cap. 7. §. 12.) Jupiternek Pelasgicus nevet adnak, úgy épen Junónak, Jupiter rendes Feleségének, híres és szobrokkal gazdag Római Templomát, mellyről Idősb Plinius több ízben térszen említést, Pelasga Juno Templomának nevezi, midőn így dalol:

„*An contemta tibi Junonis Templata Pelasgae?*” **)

Caius Julius Solinus emliti az Itália Országi heleknek eredetükről: „*Regionem Ionicam*

*) Herodoti, Musae. Argentorati, 1816. 8. Tomo II. pag. 453—454. Libro V. cap. 58. 59. — Stephanus Byzantinus, De Urbibus. Lugduni Batauorum, 1694. fol. pag. 419.—420.

***) Catullus, Tibullus, Propertius cum Galli Fragmentis. Biponti, 1773. 8vo. pag. 234. Propertius Libro II. Eleg. XXI. v. 13. — — Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis. Parisiis, 1741. fol. Tomo II. pag. 727. 730. 731. Libro XXXVI. cap. 5 Hesiodus, Strábo, Plinius, Solinus és Pausániás szerént hivatott Juno Argiva néven is. —

ab Ione Naulochi filia." Az az: „*És Iónia Tartományt Ióntól, Naulochus leányától.*" És valamivel alább: „*Ab Haleso Argiuo Phaliscam: A Phalerio Argiuo Phalerios: Fescenninum quoque ab Argiuis: Portum Parthenium a Phocensibus: Tybur, sicut Cato facit testimonium, a Catillo Arcade praefecto Classis Euandri; sicut Sextius, ab Argiua Iuuentute.*" Az az: „*Az Argivus Halesustól Phaliscát: Az Argivus Phaleriustól a' Phaleriusokat: És Fescenninust is az Argivusoktól: A' Parthenius Partot a' Phoceaiaktól: Tyburt Cató tanusága szerint az Arcádiai Catillustól Evander Hajós Seregének Kormányozójától; Sextius szerint pedig az Argivus Ifiuságtól (építettetnek mondják).*" *) Caius Velleius Paterculushnál mondatik: „*Nec multo post Chalcidenses, orti, ut praediximus, Atticis Hippocle et Megasthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. . . Pars horum ciuium magno post interuallo Neapolim condidit.*" Az az: „*Nem sokára a' Chalcidensisek (Scythák), Attikai Hippocles és Megasthenes vezérektől, mint mondottuk, szármozván, Itáliában Cumákat építették. Ezen Polgároknak részük nagy sokára Neapolist emelte.*" **) Titus Liviusnál olvastatik: „*Palaeopolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis sita est. Duabus urbibus populus idem habitabat. Cumis erant oriundi. Cum a-*

*) Caii Julii Solini, Polyhistor et Claudii Salmasii Exercitationes Plinianae. Trajecti ad Rhenum, 1689. fol. pag. 9. cap. 2. —

***) Caii Velleii Paterculi, Historia Romana. Argentorati, 1811. 8. pag. 74. Libro I. cap. 4.

ni ab Chalcide Euboica originem trahunt." Az az: „*Palaepolis nem meszsze volt onnand, hol most Neapolis fekszik. Az a' nép két városban lakott. Cumákból eredtek. A' Cumanusok Euboeai Chalcisból vették szármozatukat.*” *) Végre Idősb Pliniusnál elő jő: „*Cumae Chalcidensium.*” Az az: „*A' Chalcidensiseknek Cumájuk.*” És kevésse alább: „*Litore autem Neapolis, Chalcidensium et ipsa, Partenope a tumulo Sirenis appellata.*” Az az: „*A' parton pedig Neapolis, a' Chalcidensiseké ez is, Partenope néven hivatván a' Siren temető halmától.*” **) A' Római Írók előtt tehát az, hogy a' mondott Népek Görög Országból kiköltöztek Itáliába, nem eszméletlen dolog.

(Folytatása következik.)

Horvát István,

A' Széchényi Országos Könyvtár Örzője

2.

Tamási Mező-Város esmértetése.

1. Tamási Nemes Tolna Vármegyében, Dombovári Járásban népes Mezőváros, a' Koppán vize bal partján, a) nyugotnak emelkedő dom-

*) Titi Livii Patavini, *Historiarum Libri*. Lipsiae, 1782. 8vo Tomo I. pag. 484.—485. Libro VIII. cap. 22.

**) Caii Plinii, *Historia Naturalis*. Parisiis, 1741. fol. Tomo I. pag. 154. Libro III. cap. 5.

a) 1824. Tud. Gyüjt. X. Köt. Tamási a' Koppán vize jobb partján mondatik lenni, én a' viz folyása szerint mondom a' bal parton.